

TANÍTÓBARÁT.

HAVI KÖZLŐ.

SZERKESZTI ÉS KIADJA :

ZIEGLER GÉZA.

Tartalom :

1. A visszhang. Irta Z. G. — 2. A közoktatásügyi költségvetés. — 3. Haladási tért a néptanítónak. Irta Schimmer József. — 4. Helyzetünk kérdéséhez. Irta Balogh János. — 5. A türelem. Irta Pongrácz János. — 6. Több tiszteletet a néptanítóknak! Irta Radics Mihály. — 7. Egy szellemileg szegény tanító-egylet. Irta M. J. — 8. Kotyogós Márton esete. Irta Gárdonyi. — 9. A tanító adója a javadalmazása fejében átadott ingatlanok után. Irta Dreier Ferencz. — 10. Az országos tanítói nyugdíjtörvény egyik böles paragrafusá. Irta Melcher Gyula. — 11. Beküldetett. — 12. Mi ujság? — 13. Társalgó. — 14. Nyílt kérelem. Irta Ziegler Géza. — A borítékon „Posta“.

BUDAPEST, 1887.

TANITÓBARÁT.

Havi közlö.

Megjelenik minden hó közepén.

Előfizetési ára :
Fél évre . . . . . 1 frt.
Egész évre . . . . . 2 frt.
Egy oldal hirdetés . . . 5 frt.

Aprilis.

A lap szellemi és anyagi részét illető
küldemények így címezendők :
„Tanítóbarát szerkesztőségének
Budapest, I. Lovasut 4. sz.”
Kéziratokat nem adunk vissza.

A visszhang.

A nyomorban szynylődő néptanítók panaszos kiáltásai eljutottak Trefort füleibe.

És lőn a miniszteri palotában futkározás : Gönczy és Gyertyánffy belső titkos tanácsosok megidézése.

— Mit tegyünk ? — kérdezé ijedten Trefort. — a kömivesek teljesen kiüritették a kaszszát, a néptanítók pedig egyre hangosabban sürgetik a reformot, attól félek, hogy a külföldön is meghallják panaszukat és akkor vége minden dicsőségnek.

— Igérjen excellenciád ! — ajánlá Gönczy.

— Nem hisznek már, — szólt Gyertyánffy.

— De hát kérem az urakat, valamit csak kell tennünk, maholnap itt lesz a nyár, aztán országos gyűlést tartanak, sürgetnek, követelnek, megmutogatják rongyait és kitűnik, hogy nem gondoltunk velők.

A két tanácsos gondolatokba merült.

— Én mégis csak azt hiszem, hogy jó lenne valami olyast irni, a miből megértenék azt is, hogy ez idő szerint számukra nincs pénzünk, meg aztán vigasztalódást is nyerhetnének, — szólt Gönczy.

— Hát irjon barátom.

— Én nem irhatok, mert a Népt. Lapjába nem szoktam irni és most mindjárt észrevennék, hogy ez excellenciád megbizásából történt.

— Hát irjon Gyertyánffy.

— Én még ugysem irhatok, mert az én soraimat egyszerre hivatalos válasznak vennék.

— Hát akkor mással kell iratni.

— Megvan ! — mondá diadalmas hangon Gönczy, — iratunk Szatmáryval. Az ő neve ismert, a stilusát szeretik, azt nem tudják, hogy velünk összeköttetésben van, és így elérjük, a mit akarunk.

Igy született meg a hivatalos tanügyi lapnak márc. 12-én megjelent cikke, a hivatalos „nesze semmi, fogd meg jól“, mely után mohón is kaptak azok, akik nem láttak át a szítán:

Mindenek előtt kijelenti a miniszter ur titkos adlatusa, hogy nem hiszi, miszerint lenne nemzet a világon, a melynek értelmisége, törvényhozása több és melegebb érdeklődéssel viseltetnék a néptanítók sorsa iránt, mint a magyaré.

Gyönyörű szappanbuborék, kivált a turóczy és esikmegyei tanítók gyönyörködtetésére eresztve. Képzelem, hogyan tetszett nekik!

Dehát Szatmáry ur maga is észreveszi, hogy nagyot lóditott, miért is saját mentségére jónak látja azonnal megjegyezni: „Részemről még sohasem hallottam ez irányban ellentétes nyilatkozatot.“ — Tehát ne is hazudtoljuk meg, hiszen csupa bonhomiából mondja. Ő nem szokott olvasni. Ha olvasni akar, ír magának olvasni valót. Honnan tudhatta volna tehát, hogy éppen a magyar nemzet és a magyar törvényhozás az, a mely a nyugot művelt nemzetek között legkevésbé törődik a néptanítók sorsával.

Tessék megmutatni, mennyit változott a néptanítók sorsa az utolsó 300 év alatt! Semmit. — Tessék összehasonlítani mennyi kötelességet, terhet raktak a néptanítói karra és ennek arányában mennyire emelték jogait és javadalmazását!?

Hiszen ő is elismeri hogy: „Nincs népe Európának talán az egész világnak, melynek nagyobb szüksége lenne a nemzet gyors és tömeges értelmisége kifejtésére“ (mint a magyarnak). — Hát tisztelt férfit, ha önök ezt elismerik, miért nem méltányolják azokat a kik a „nemzet gyors és tömeges értelmiségének kifejtésén“ munkálkodnak!!

Mért mondja ön hogy „bár a kormány úgy, mint a törvényhozás teljes jóakarattal vannak a néptanítók sorsa javításának eszméje iránt, az ország pénzügyi helyzete, ... háborus viszonyok . . . . kereskedelmi hanyatlás . . . . alig helyezik kilátásba, hogy a néptanítók sorsán a közelebbi években tetemes javítás legyen eszközlhető, — állami uton“!

Ime ezért az enunciatióért volt szükséges az a körmönfont bevezetés. A hivatalos kijelentés szép hegedü-

szóban megtörtént, csak aztán legyenek olyan együgyűek azok a néptanítók, hogy mondjanak le követelésükről, hiszen az ország pénzügyi helyzete, a népfelkelők bakancsai, a „szemre fényes, belül rongyos“ paloták, a tízmilliós országház, tízmilliós királyi palota, magyar-gyűlölő osztrákérezelmű tisztek fizetésének emelése, országházat kerülő haszontalan mamelukok napidijai és pártkoncezai, kormánypárti lapok szubvenciói, az operaház félmilliója, a közeledő választási mozgalmakra szánt demoralizáló milliók, stb. — mind oly dolgok a melyek: „Alig helyezik kilátásba, hogy a néptanítók sorsán a közelebbi években tetemes javítás legyen eszközölhető állami uton.“

Elhiszszük tisztelt férfit nagyon.

Mert most mindezekre szerezni kellett a pénzt, (az 50 millió újabb kölcsönt) aztán ha a választások megtörténtek, akkor meg ki kell heverni a dolgot. Így tehát „állami uton“ nem is várhatjuk a „tetemes javítást.“

No de Szatmáry ur nem enged bennünket elszomrodni. Mint a síró gyermeknek, hogy elfelejtessék a baját „paczit“ mutatnak, úgy ő is előránt a régi eszmék lomtarából egy vesszőpaczit: gyümölestenyésztés, méhészet, selyemkukaczenyésztés és községi takarékmagtár.

Segíts magadon tanító, mert az állam nem segít!

Dolgozz a nemzetnek, az államnak, aztán csinálj magadnak fizetést, a hogyan tudsz.

Mért nem biztatják erre azt a sok ingyenélő, sétáló, magyar kenyeret evő, de magyarul érezni nem tudó katonatisztet!?

Azok jobban ráérnének, mint mi selyemgubókat produkálni!

És ezt nevezi ön tisztelt miniszteri tanácsos ur a nemzet, a törvényhozás (értsd: állam) „meleg érdeklődésének“ sorsunk iránt!

Nem jó tanács kell nekünk, ismerjük mi ezeket a dolgokat régen, hanem méltányolás, fizetés reformáció, helyes nyugdíjtörvény, bajaink orvoslása, szakfelügyelet és elismerése annak, hogy mi époly hasznos hivatalnokai vagyunk a hazának, mint a jegyzők, papok, postások és mint a miniszterünk adlatusaival együtt.

Ha mi annyi hibát követnénk el a hivatalunkban, mint önök, hát régen elcsaptak volna már bennünket!

A közoktatásügyi költségvetés.

(Vége.)

Akkor ő így gondolkodott: én az összeírást következésképpen gondolom: van a kormánynak akárhány aktív és rezerv képviselője, akiknek állás kell. (Derűtség balfelől) én ezen embereknek állást akarok egyuttal szerezni, azért kívánom, hogy legyenek biztosok és mint ilyenek járják be az országot, írják össze a papi jövedelmeket, majd az aztán én tőlem függ, hogy legalább 10 évig huzzam, hogy 10 évig biztosítsam azon egypár embernek az existenciáját. (Élénk derűtség balfelől. Ellenmondás jobbfelől). A dolog így van.

A szavazás megtörtént, nyolczan szavaztak ellene és 8-an mellette, épen a miniszter ur emberei szavaztak ellene vagyis a Samassa érsek által proponált előterjesztés ellen, tehát a miniszter ur hiúsította meg a püspöki kar jóindulatát. Én, t. ház, nem vagyok hivatva és nem vagyok felhatalmazva, hogy az alsó klerus nevében nyilatkozzam, nem vagyok ezzel megbizva, de igenis kijelentem azt, hogy ha az állam megtenné a magáét a lelkészkező papsággal szemben, akkor a lelkészek anyagi helyzete már is javítva volna, vagyis adja meg az állam a lelkészeknek, amint megadni köteles, a mi őket megilleti. Csakhogy nem adja meg a lelkészeknek az őket megillető javadalmazást. Ott van a párbér kérdése, amely jelentékeny jövedelmét képezi az alsó papságnak és a miniszter ur e tekintetben felmerült kérdéseket többnyire a lelkész hátrányára dönti el és ha zsidó a birtokos, mindig a zsidó előnyére dönt; attól ugyan ki nem veszi a párbért a lelkész, akár legyen az személyhez, akár birtokhoz kötve. Ne terheljék a lelkészeket egyenértéki illetékekkel, az adóhivatalok járjanak el igazságosan, az illetékkiszabási hivatalok méltányosan. A lelkészek is szolgálják az államot, igen sok ingyenszolgálatot teljesítenek, szolgálnak az államnak örömmel hazafiságból, köteleességérből a haza és nemzet iránt. Azért respektálja az állam is a lelkészek állását és iparkodjék részökre az őket megillető javadalmazást behajtani. Ott vannak az interkaláris jövedelmek, amelyekről a t. miniszter ur nem számol be. (Ellenmondás, zaj a jobboldalon) A t. miniszter ur aztmondja, hogy a papok nem tesznek semmit gratis. Én nem tudom, hogy mit tesz a miniszter ur gratis, amit gratis kellene csinálni a miniszter urnak, amit elődei gratis csináltak — a kinevezéseknél. (Nagy zaj és mozgás a jobboldalon. Felkiáltások: Rendre! Rendre! Trefort Ágoston felállva ellentmond. Elnök csenget. Felkiáltások: Halljuk az elnököt!) Elnök: Kérem a képviselő urat, magyarázza meg szavait. (Halljuk! szavait!) Komlóssy Ferenc: Szavait úgy magyarázom (Hosszantartó nagy zaj és felkiáltások a jobboldalon: „Rendre! Rendre! Elnök csönget.) (Halljuk! Halljuk!) Különbösen nem szorult magyarázatra, hiszen a lapokból mindenki olvashatta, tehát mindenkinek van róla tudomása, hogy egyes kinevezéseknél a reflektálóktól mindentéle politikai szolgálatokat követelnek. (Szünni nem akaró zaj. Megmegújuló felkiáltások a jobb oldalon: Rendre! Rendre! Elnök csenget!)

Elnök: Ilyenmü magyarázat oly nagymérvü gyanusítással szemben nem állja meg helyét. (Zajos helyeslés a jobboldalon. Felkiáltások: Rendre!) Figyelmeztetem a képviselő urat, hogyha valamit mond, ami gyanusítást képez,

tessék szavait megmagyarázni, vagy ne tessék ilyenent mondani. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Felkiáltások: Eláll!)

Komlóssy Ferencz: Nem állok el! (Nagy zaj. Elnök csenget. Felkiáltások balfelől: Csendet kérünk! Ez a szólásszabadság! Felkiáltások a jobboldalon: Eláll! Eláll!)

Elnök: Méltóztassanak a szónokot meghallgatni. (Felkiáltások a jobb oldalon: Nem hallgatjuk! Ő hallgasson! Elnök csenget.) Én újra figyelemzetem a képviselő urat, hogy ilyenü nyilatkozatokat ne tegyen. (Helyeslés jobb felől. Zajos felkiáltások: Engedelmet kérni vagy kimenni! Felkiáltások balfelől: Csak az elnököt illeti a rendelkezés joga! Hosszan tartó zaj. Elnök csenget. Felkiáltások: Helyre! Helyre!)

Elnök: Kérem a t. házat, én a szónokot felhívtam szavainak megmagyarázására. mert első nyilatkozata erősen sértő volt, de az a magyarázat, amelyet adott, nem volt elég. (Felkiáltások jobb felől: Nem elég! Halljuk az elnököt!) Ez azt bizonyítja, hogy a képviselő ur szavainak súlyát nem ismeri. (Élénk helyeslés és derűtség jobb felől) mert semmi arányban nem áll a magyarázat azzal, amit előbb mondott. (Élénk helyeslés jobb felől. Nagy zaj. Felkiáltások: Nem hallgatjuk! Menjünk ki.)

Ugron Gábor: T. Ház! (Felkiáltások jobb felől: Nem lehet. Eláll. Hosszszant artó nagy zaj.)

Polonyi Géza: A képviselői jogot tessék tiszteletben tartani! Mindenkinek joga van beszélni. (Felkiáltások: Fel kell függeszteni az ülést. Zaj.)

Szemecz Emil: A házszabályokhoz . . . (Nagy zaj. Elnök csenget.)

Elnök: A képviselő urnak nincs joga szólani. (Nagy zaj. Felkiáltások: Halljuk az elnököt. Elnök csenget.)

T. ház! Csendet kérek, különben kénytelen leszek az ülést felfüggeszteni. (Általános helyeslés.) Én kérem a képviselő urakat, méltóztassanak a szónokot meghallgatni. (Helyeslés.) A szónoknak a szótól való megfosztásához senkinek sincs joga. (Helyeslés balfelől.)

Komlóssy Ferencz: T. ház! Még röviden egy pontra vagyok bátor reflektálni és pedig — nem odiosus dolog — ez azon eszme, melyet a miniszter ur nem régiben 1886. február 17. a püspöki karhoz intézett körlevelében ajánlott, t. i. a helyi autonomiának a kérdése. Ebben a tárgyban igen röviden azt akarom kijelenteni, miszerint azon felfogásnak, melyet a miniszter ur táplál senki hiva nem lehet, s így ezen helyi autonomia kérdésével legjobb lesz, hogy ha felhagy.

Ezek voltak azok, t. képviselőház, amiket elmondani akartam. A részletes vitánál az egyes tételeknél meg fogom tenni észrevételeimet. Ami pedig magát a költségvetést illeti, ezt, miután a kormány jelenlegi gazdálkodásával megelégedve nem vagyok, nem fogadom el. (Helyeslés a bal, és szélső bal egyes padjain.)

Zimándy Ignác: t. ház: Igazat kell adnom most az egyszer az igen tisztelt vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak, midőn Petőfivel*) látván a bosszus egeknek ostorait nyomorult hazánkon, Pozsonyban mondott e szavait idézem: „A morális diszszolúció jelei immár mutatkoznak mindenütt.“ Igazat kell adnom e tekintetben az igen t. kultuszminiszter urnak, de csak egy részben, amennyiben nem csak jelei mutatkoznak a morális diszszolúciónak,

*) Berzsenyit akart a jó ur mondani.

hanem ott vagyunk immár az erkölcsi romlás kellő közepében. (Derültség.) Ott vagyunk immár a megvesztegetett józan észnek, a megromlott erkölcs gyászos gyümölcseinél, a gyönyörűséges csimpánsz filozófiánál egyrészt, másrészt pedig a borzadalmas talmud rut, elvetemült elveinél. Ott vagyunk immár ahol nincsen semmi lekötelezettségünk egymás irányában, ahol nem érezzük sem anyagi, sem szellemi, sem erkölcsi, sem társadalmi, sem családi szolidaritásnak szükségét. Mert kiki, amerre tetszik él; kiki, ahogy tud, nem törődve senkivel, semmivel, csupán csak drága énjének él. Ott vagyunk immár, hol az alacsony, talmudszerű önhaszonlesés zsinórmértéke minden tettek, rugója minden tervnek. Ott vagyunk immár, hol a modern keresztényellenes, új pogány talmudsidó, szabadkőműves irányu közoktatás szülte vallástalanság és erkölctelenség, (Élénk derültség.) mely álomba meríti a magyar nemzet szellemét, melynek felszabadítására, felébredésére, felocsudására alig van többé remény. Kérem én, t. ház, vajjon ki okozta azt, hogy már ennyire jutottunk közerkölesiségünk romlásának terén? Senki más, t. ház, mint saját alkotmányos, önmagukat liberalisnak nevező kormányférfiaink, akiknek nyilvánosan üzött törvényszegésök, alkotmány sértésök, (Felkiáltások jobbfelől: Ohó! Ohó! Zaj.) erkölcsrontó lélekvásárlásuk és közvélemény-hamisító pazarlásuk által... Felkiáltások jobbfelől: Eláll! Eláll! Zaj.)

Olay Szilárd: Aki magára veszi az beszéljen.

Zimándy Ignác: A jobb sorsra érdemes magyar nemzetet nem csak anyagiilag, hanem szellemileg is a süllyedés szélőre sodorták. Igen, ezek okozták a magyar nemzet anyagi és erkölcsi süllyedését, mert „a capite foetet piscis,” (Derültség) mert „regis ad exemplum totus componitur orbis.”

Elnök: Olyan különös premisszákat hozott fel a képviselő ur, amelyek az idézethez egyáltalán nem illenek.

Zimándy Ignác: Ez áll t. képviselőház catexochen, par excellence, azon kormányférfiuról, aki a magyar nemzet legnagyobb, legdrágább kincsének kezelésével: a magyar nemzet vallásos, erkölcsi, szellemi fejlődésének vezetésével van megbizva és kinek mégis egész valóját, egész, óriási felelősséggel járó hivatalos ténykedését, komoly öntudatos s alapos szakképzettség helyett magasztos, elévülhetlen, keresztény erkölcsi s pedagógiai elvek szülte tiszteletet, parancsoló méltányosság s igazságosság helyett merő szakképzettség hiány s ezen alapuló, ezen sarkadó elvtelenség, tájékozatlanság, dilettantizmus, autokrata elbizakodás, tanügyi kapkodás jellemzi. (Derültség) Ki ez a kormányférfiu t. ház, senki más, mint az igen tisztelt kultuszminiszter ur, ezen mindenes commis voyageurje és titkos rendőre Tisza Kálmán miniszterelnök urnak. (Nagy mozgás jobbfelől. Nagy zaj.) Ez a Trefort kultuszminiszter ur, akinek 10 éves jubileumot is csináltak azért, mert ő valamint egész miniszteriuma egy semmi, sem elméleti, sem gyakorlati szakképzettséggel nem bíró tanügyi sansculotte talmudista. (Általános élénk derültség.) tíz éven keresztül vezette orrándúl fogva s talmudifogárdossággal egyik kifíczamodott, halva született tantervről a másikra kergette. Ez Trefort miniszter ur. (Hosszantartó általános éljenzés. Zimándy tréfásan.) T. képviselőház! Méltóztassék nyilatkozni, kit illet ez az éljenzés: engemet-e vagy a közoktatásügyi miniszter urat? (Hosszantartó zajos derültség.) Ez a Trefort közoktatásügyi miniszter ur, (Élénk éljenzés) aki a pozsonyi választókhoz tartott egyik beszédében egész politikáját e három szóba foglalta: tudomány, vagyonság, egészség, (Felkiáltások: Igen helyesen!) de vigyázzon az igen tisztelt miniszter ur, hogy e tekintetben, mikor a tudományt, a vagyono-

nosságot és egészséget emlegetik, ne mondhassa valaki, hogy igazi egészség csakis ott, van ahol van anima sana in corpore sano; vigyázzon, hogy midőn különösen az egészséget magasztalja, ne mondhassa valaki szemébe neki, hogy a magyar nemzetnek egyetlen jövőjét a tanuló ifjúságot testi nyomorékká teszi talmud szagu, szabadkőműves irányu és szellemü tanmódszerével, Heyleslés a bal és szélsőbal némely padjain. (Derütség balfelől, Mozgás jobb felől. Zaj.) tanrendszereinek folytonos változtatásával, a tanuló ifjúság túlterhelésével. (Ugy van! a bal és szélsőbaloldal némely padjain.)

Olay Szilárd: Ez igaz! (Derütség jobb felől.)

Zimándy Ignác: Ez az örökké klasszikus lendülettel, talmud zsidó szédelgők által drága pénzen liferált s mégis korhadt hitvány anyagból mától-holnapra tartó s aztán csakhamar botrányosau roskadozó, szemre fényes, szemkápráztató iskolákat építő Trefort építőmester, (Hosszantartó zajos derütség. Mozgás jobb felől) aki a magyar király kultuszminiszteréhez egészen illőleg a 9 millió magyar katolikus iskolai és egyházi elveit és érdekeit folyton sértegeti. (Felkiáltások jobb felől: Nem igaz! Nem áll!) *Kegyeket, iskolákat tanszékeket, hivatalokat ígéret és osztogat választások idején, nem az érdem, nem a szakképzettség, hanem a kortes buzgalom mérlege szerint.* (Ellenmondások és mozgás jobb felől.) Ez a Trefort kultuszminiszter ur, (Éljenzés jobb felől Derütség a baloldalon.) aki a választások idejében magas állásához nem illő kortesszerepre vállalkozva, (Mozgás jobb felől) bármely ázsiai satrapához illő aticizmussal (Zajos derütség balfelől) drákói kérlelhetlen szigorral rá ir egyes katolikus püspökre, hogy papjaiknak, kik — ugymond — a magyar kormány védelme alatt oly szép parochiákat élveznek, (Ugy van! Igaz! jobb felől.) alkotmányos jogaik szabad gyakorlását tiltsa el s parancsoljon rájuk, hogy legyenek kormány-kortesekké. (Mozgás jobbfelől.) Ez a Trefort Ágost t. kultuszminiszter ur, aki a választások idejében egy magyar gentlemauhoz egészen illőleg a magyar egyetemre egyszerre három városnak ad reményt, aki alkotmányos jogok szabad gyakorlása miatt önkényüleg, egyszerűen eltesz, elcsap gymnáziumi tanárokat, sőt igazgatókat is. Set arra a majdnem hihetetlenre is ráadja a fejét, hogy Tisza Kálmán parancsára a magyar királyi egyetem rendes tanárait, tehát a tudomány legnagyobb tekintélyeit, drákói szigorral meri figyelmeztetni, hogy Tisza Kálmán véleménye szerint szorgalmas, hasznos, hazaboldogító zsidósággal szemben ne merjenek védelmi állást foglalni, mert megbánják. Elemi, tanügyi, potyalapját, (Derütség.) amely állami, tehát tulnyomó részben katolikus költségen tartatik fenn, a modern uj pogány pedagogianak egészen megfelelőleg magasztos, elévületlen pedagogiai elvek hirdetése helyett alantas korteskedésre, közös, in ultima analysi, erkölcstelen istentelen, vallástalan iskolák terjesztésére, katolikus iskolai elvek pellengérezésére, keresztényellenes, talmud zsidó, szabadkőműves elvek dédelgetésére használja föl. Korrekt katolikus lapok szerkesztőit, csak azért, mert korrekt katolikus szellemben irnak és irodalmilag működnek, a magyar, katolikus királynál, tehát a magyar katolikusok fővédnökénél denunciálja. (Mozgás jobbfelől.)

És midőn hizelegve bucsut jár a választások alatt az egyes katolikus püspökökhöz, addig örömet leli Tisza Kálmán miniszterelnök ural egyetemben a Timoleonok (Derütség.) ferdítéseiben és becsméréseiben, amelyeket azok a magyar katolikus egyház és magyar katolikus papság ellen szórnak, örömet leli Tisza Kálmán miniszterelnök ural egyetemben azon

izgatásokban, amelyekkel a protestánsokat a katolikus ellen, (Felkiáltások jobbfelől. Nem igaz!) a köznépet pedig az arisztokracia ellen lázítják.

Dicső Timoleon! Ő megmeatette Syracusa városát és Szicília egyéb városait a tyrannusoktól s azt mondták róla, mint egykor Epaminondásról, hogy macula in illo non fuit s inne, hogy *szenynezik* be nevét, hogy bemocskolják, hogy bitorolják nevét a keresztény katolikus anyaszentegyház ellen ép azok, kiket ezen katolikus egyház és általok becsmérelt magyar katolikus klerus a porból emelt, nevelt, táplált és emberré tett (Derütség.) s kikre azután igen szépen ráillenek az öreg, elkeseredett Veturia azon szavai, amelyeket Rómából elpártolt, lázangó fiához, Corioeanushoz intézett s a melyek így szólnak: „Potuisti occupare hanc terram“ . . . (Egy hang jobbfelől: Magyarul! Nagy derütség.)

T. ház! Az én szerény meggyőződésem az, hogy az nagyou megszegye-
nitő a parlamentre nézve, ha itt azt kívánják, hogy az egyes latin idézetek magyaríztassanak. (Derütség és fölkiáltások jobbfelől: Ilyen beszédek megszegye-
nitők.) Megmondom, miért? Mert fel kell tenni minden képviselőről, hogy legalább az ugynevezett általános műveltségben részesült. (Derütség. Felkiáltások jobbfelől: Ezen beszédből ez nem látszik!) amely megadja minden embernek azt a kvalifikációt, hogy megérthesse legalább azt a néhány szót, ami latinul van mondva. (Halljuk!) Tehát: „Potuisti occupare hanc terram! (Felkiáltások a jobboldalon: Hungarice! Általános zajos derütség. Felkiáltások jobbfelől: Quousque tandem? Sedeat! Hosszan tartó zajos derütség.) Nem lehet még föl nem említenem a t. ház becses engedelmével, Trefort miniszter urnak egy oly tettét, melyre méltó felháborodás nélkül gondolni sem lehet, s amelyet minden alkotmányos erelmü magyar ember hihetetlennek és lehetetlennek fog tartani. És ez, t. ház, az, hogy az igen t. kultuszminiszter ur (Egy hang jobbfelől: Éljen) azon összegeket, melyek egyes községek s elemi tanítók részéről az ugynevezett „elemi tanítói nyugdíjalapra befolytak, melyek — ha nem csalódom — már most négy milliót tesznek, hogy ő — mondom — ezen összegeket talmud-zsidó (Élénk derütség) szédelgők által drága pénzen megvásárolt és mégis korhadt, hitvány épületanyag megvásárlására s ezeket ismét a máról-holnapra tartó, csakhamar roskadó, szemre fényes és kápráztató iskolaépületek emelésére fordította, anélkül, hogy e tekintetben csak érdemesnek is találta volna, hogy a magyar parlamenttől arra felhatalmazást kérjen.

Kérdem most már t. ház, vajjon a t. miniszter urnak ezen általam ecsetelt népnevelés körüli eljárásával szemben csoda-e az, hogy — mint azt a kultuszminiszter ur Pozsonyban elismerte — a moralis disszolució jelei mutatkoznak.

T. ház! nem akarom tovább festeni ezen sötét képet: (Helyeslés jobbfelől.) csak azt tartom még kiemelendőnek, hogy az ilyen autokrata elbizakodás, ilyen elvtagadás, ilyen elvesereberelés és sok más mindenféle tanügyi inqualifikálhatatlan inkonzekvenca csak ott lelhetők fel, csak oly miniszter urban magyarázhatók meg, aki lehet ugyan magyar tudós akadémikus s aki lehet ugyan talmud zsidó uzsorások váltóit soha nem akceptáló s azokat el nem ismerő jó gazda, de aki a keresztény didaktika és pedagógia élvülhetlen elveit és posztulátumait sem elméletileg, sem gyakorlatilag nem ismeri, azaz nem szakférfü s aki vallás elveire nézve katolikus is, protestáns is, szabadkőmives is, talmud zsidó is és franciskanus konfráter is egy személyben. (Élénk hosszantartó derütség.)

Ilyen kormányférfiunál, ilyen kultuszminiszternél nem csoda, hogy

valahányszor itt az ő tanügyi viselt dolgai szellőztetnek, bírálat alá vétetnek, klasszikus könnyű lendülettel kalapját véve elhagyja a csatatér és megfut Philippi mellől. Az előadottak alapján nem fogadom el a költségvetést (Élénk helyes! és balfelől.)

Göndöcs Benedek : T. ház ! (Halljuk ! Halljuk !) A népnevelés kérdése a legszentebb és legérdekesebb azért, mert hazánkban arra a legtöbb embernek van szüksége. Minél inkább fogunk törekedni, hogy népiskoláink jól be legyenek rendezve, hogy népiskoláinkban az értelmiséget fejlesszük, annál inkább elő mozdítjuk a vagyonosodást, a vagyonosodás által pedig a közjólétet (Helyeslés.) Így tehát a népnevelés előmozdítása által fokozzuk népünk jólétét és boldogságát. (Helyeslés.)

Én ily körülmények közt a népnevelésre a múlt évben előirányzott 1.100.000, egy millió száz ezer forint összeget a legszívesebben megszavazom, bár az idei költségvetésben ezen összeg felemeltetett 455,000 frittal. De ha figyelembe veszem, hogy annál, ami itt a népnevelésre fel van véve, mily sokkal többet áldoznak a hitfelekezetek, és hogy igen sokan vannak nemes honfiak, akik áldozatot hoznak a népnevelésnek, akik belátják, hogy népünket nevelnünk, annak értelmét fejlesztenünk kell s a pusztákon és tanyákon népiskolákat állítanak. (Éljenzés), ha más részről figyelembe vesszük azt, amit Irányi t. képviselőtársam is említett a multkor, hogy összesen háromszáz oly község van, a hol iskola nincs : akkor semmi szín alatt sem lehet sokallani a népnevelésre a költségvetésben fölvetett 1.555.000 forint összeget.

Ily körülmények közt midőn megszavazom a költséget, engedje meg egyszersemind az igen tisztelt miniszter ur (Halljuk ! Halljuk) kijelentem, hogy a népiskolákkal megelégedve nem vagyok. (Halljuk ! Halljuk !)

Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter : Én sem !*)

Göndöcs Benedek : Nem vagyok megelégedve azért, mert igen sok tanítatik — s a gyermekek jóformán a sokból mit sem tanulnak, vagy nagyon keveset. Magam is tizenkét iskolának vagyok igazgatója (Éljenzés). s azokban — jó lelkiismerettel mondhatom — hogy *oly sok tantárgy adatik elő, hogy a tanító, aki azokból magyaráz, minden igyekezete dacára alig tudja azt elvégezni és annyira vinni, hogy a gyermekek valamit tudjanak, s rendszeren nagyon keveset is tudnak.*

Én őszintén megvallom, t. Ház, hogy nem elég a hibákat felemlíteni, hanem egyszersemind jelezni is kell az utat, módot : hogyan lehetne a bajon segíteni ? (Halljuk !)

Amint tudom, Németországban nem arra fektetik a főszlyt, hogy nagyon sok tantárgy könyv nélkül tanitassék, hanem a főszlyt fektetik olvasókönyvekre, s az olvasókönyvekben foglaltatik mindaz, a mit a gyermeknek tudnia szükséges. Ily módon alkalom nyujtatik a tanítónak arra, hogy midőn a gyermekkel olvastat, azon kérdést intézze hozzá : el tudná-e mondani, a mit olvastál ? S ezáltal fejlesztetik az értelem.

Nálunk a föld népe gyermekeinek hiába mondjuk azt, hogy mondd el a magad szavaival azt, — a mit olvastál. S mi az eredmény ? az, hogy a népiskolákból a földmives gyermek kikerülvé : nem olvas, nem érti a mit olvas (közbeszólás a szélsőbaloldaltól : Mert nem ér rá !) Vannak vasárnapok ünnepnapok s vannak szünidők, a mikor ráér. (Helyeslés.)

*) Hát akkor miért nem törődik vele a miniszter ur ! — Szerk.

Ily viszonyok közt — azt tartom, hogy ha az olvasókönyvekre fektetnének a fősuly, a gyermek értelme sokkal jobban fejlesztetnék s az elemi iskolákban sokkal több eredményt lehetne felmutatni. (Helyeslések.) Az ismétlő iskolákba, járó gyermekek, akik 12—15 éves korukig tankötelesek, ezeknek szükség lenne hogy oly olvasókönyveket kapjanak, a melyekből hasznot huzhatnak, mint földművelők. Én e tárgyban felkértem a miniszter urat már 1882-ben. Ma hatodszor ismétlem ezen óhajtásomat. Az igen t. miniszter ur nem tagadta meg, hanem azt mondta: belátom én azt, hogy a földművelő népnek ily olvasmányt kell nyújtani s azon leszek, hogy ezen ügyet a földművelési miniszterrel megbeszélve, oly olvasmány hozassék be az ismétlő iskolákba, melyből a földművelő nép tanuljon, okuljon, megtanulja mindazt, a mire szüksége van az életben. Az ígéret szép szó, (Derűtség) de ha megadják, akkor jó. (Helyeslés.)

T. képviselőház! A miniszter urtól hallottuk a mult héten, hogy utazásaiban megtekinti a külföldön a középiskolákban, megtekinti egyszersmind az egyetemeket is, és mindazt, a mi jót, a mi haladást tapasztal, igyekszik hazánkban létesíteni, mert azt akarja, hogy egyetemeink, középiskoláink a versenyt a művelt nemzetek egyetemeivel és középiskoláival kiálhassák. — Helyeslem. † De igenis t. ház, egyuttal kérem és figyelmeztetem az igen t. miniszter urat, ha az én csekély személyemre nem fektet is sulyt, fordítsa figyelmét egyszersmind a népiskolákra is. (Helyeslés.) Higye meg t. miniszter ur, több áldást fog működése hozni, ha a népnevelést jobban előmozdítja. (Helyeslés, éljenzés.)

Előbb felemlítém, hogy Németországban a fősuly az olvasókönyvekre van helyezve. Hogy ismét ne az én igénytelen személyemnek nézetét vagy tanácsát fogadja el a miniszter ur, bátorkodom a francia nemzetre hivatkozni. A mult héten képviselőtársaim egy része a francia, másik a német iskolák mellett harczolt; Én mindkettőt felemlitem ma. Hivatkozom arra, hogy a francia miniszter kiadta azon rendeletet, mely szerint Franciaország elemi és ismétlő iskoláiba a mezőgazdaságtan mint kötelezett tárgy hozassék be, sőt hogy az egyetemeken is tanszék állitassék erre. Ha nem hiszi nekem a miniszter ur, (Élénk derűség) győződjék meg róla. (Helyeslés.)

Azért hivatkozom erre t. ház, mert hiszen hazánk is földművelő ország, és azt a sok kincset, a mi, a megélhetésre adóra s a többire szükséges, leginkább a föld adja; azért, ha oda törekszünk, hogy a földművelő nép nevelése tökéletesebb legyen, akkor a vagyonosodást, a közjólétet fogjuk előmozdítani, (Helyeslés) s azért a miniszter ur bármennyire szereti az egyetemeket és a középiskolákat, kell, hogy legédesebb, legszentebb kötelességének tekintse a népnevelés előmozdítását, (Ugy van!) mert az által eszközöl legtöbbet, ha a nép között terjeszti a világosságot, itt nem csak a népnek, hanem hazánknak felvilágosodását fogja eszközölni áldásos működésével. (Élénk helyeslés.)

A költségvetésben egyszersmind a polgári iskolákra is 360,000 frt van előirányozva. Én ugy látom, hogy hazánkban ezen polgári iskoláknak sincs tökéletes létjoguk, céljuk. Megmondom, hogy miért nincs.

Amint ugyanis a polgári iskolát végzetek pályára lépnek, állást keresnek, nem tudnak boldogulni, mert ahova foiyamodnak, megjelenik ott a középiskolát végzett növendék érettségi bizonyítvánnyal, az egyetem növendéke még több kvalifikációval és mintán ezek több kvalifikációt mutatnak fel,

amazok nem kapnak állást. Ez az oka, hogy a polgári iskolák ötödik-hatodik osztályában már alig vannak növendékek.

De hát az következik ebből, hogy a polgári iskolákat bezárassa a miniszter ur? Nem, uraim! Fordítsa ezen polgári iskolákat arra a célra, melyre nagy szüksége van hazánknak; oly vidéken ahol a földmívelést üzik, alakítsa földmívelési iskolákká; (Helyeslés) ahol földmívelés nincs, kereskedelmi iskolákká. (Helyeslés.) Mert látjuk, uraim, Izrael fiai a kereskedés után boldogulnak, Élénk derűtség) hadd boldoguljanak a szegény magyar nemzet fiai is. (Helyeslés!) Neveljünk ne csak urakat, akiknek nem tetszik a munka, hanem neveljünk embereket a hazának, akik a földművelést, kereskedelmet előmozdítják és saját boldogságukat megalapítják. (Élénk helyeslés.)

Ilyen körülmények között tehát, hogy a t. ház türelmét ne fárasztom hosszas felszólalásom által, arra kérem a t. közoktatásügyi miniszter urat a nép érdekében, hogy tüzzön ki az elemi iskolák részére egy oly olvasókönyvre pályázatot, melyből mindent, de mindent megtanulhat a földműves nép, amire szüksége van. Legyen az elemi iskolák részére egy káté, ismétlő iskolák részére egy nagy tükör, amelyből ő mindent lásson és megtanulhasson, amire szüksége van. A gyermek, midőn a könyvet haza viszi, az apja is elolvassa és megtanulhatja, amire szüksége van. (Helyeslés.)

Hogy ilyen könyvet kiadni igen könnyű, azt igazolja, hogy a miniszter ur maga is elismerte. És a szükséges költség is megvan rá, hiszen itt 17000 forint van előirányozva tankönyvek és taneszközök előállítására. Ha ilyen pályázatot ír ki, biztosíthatom a házat, hogy lesznek igen sok honfiak, akik kitűnő könyvet fognak irni. (Helyeslés.)

Ismételve kérem a t. miniszter urat, hogy mindazt amit előadtam, méltassa becses figyelmére és amit abból jónak lát, a haza népének javára igyekezzék érvényesíteni. (Élénk helyeslés a bal és jobbfelől és éljenzés).

A népnevelők nyugdíjintézeténél felszólalt.

Barla József fölöttébb hiányosnak tartja a nyugdíjtörvényt, mely annyira helytelen, hogy a néptanítóknak csak 64.2 százaléka kaphat nyugdíjat, míg 35.8 százalék ki van zárva a nyugdíj élvezetéből. A nyugdíjalapok kezelését két irányban tartja helytelennek: hogy fényes palotákra foglalták le az alapot az állam által, és így nem jövedelmeznek semmit. A másik hiba az, hogy e nyugdíjalapok kezelése jövedelmének $\frac{1}{6}$ -át fölemésztí s így jelentékeny összeget von el tulajdonképeni céljától. Azt hiszi, hogy az egész nyugdíjtörvényt át kell alakítani s ebben kéri a minisztert, hogy magukat a néptanítókat hallgassa meg országos egyetők útján.

Trefort Ágoston miniszter megjegyzi, hogy a néptanítók sorsát szíven viseli, és e tekintetben talán többet tett, mint a képviselő ur.*) (Derűtség.) Szóló ez ügyet szakférfiak által revideáltatta és ha ez alkalommal kiderült volna, hogy a járulékot már most le lehet szállítani, enquete-et hivatott volna össze.

Azokról a palotákról oly fitymálva beszélni, mint a t. képviselő teszi, még sem lehet; palotáknak igaz, hogy paloták, mert egyetemi épületeket mai nap nem lehet gránáriumok stílusában építeni, mert ha Magyarországon a

*) Ime ilyen szópuffancsokkal él Trefort. Igen valószínű, hogy az előtte szóló, olyan hatáskörben mint Trefortnak van, többet tett volna. Szerk.

tudomány és civilizáció igényeinek megfelelni akarunk, akkor e téren is tennünk kell. *)

Ezen alap tőkék biztosan vannak befektetve és nagyon jól kezeltetnek,

A kezelés a törvény értelmében történik; és hogy ilyen nagy alappal összekötött komplikált manipuláció pénzbe kerül, az természetes. Ha egy bankra, vagy akárcikre bizzuk, annak is kénytelenek volnánk ezért bizonyos quotaösszeget fizetni. (Helyeslés jobbfelől.)

Barla József kijelenti, hogy nem állított semmi pazarlást az egyetemi paloták felől, csupán azt mondta, hogy a nyugdíjalapok nem arra fordítanak a mire szánvák. Fitymálni szándékában sem volt az inézetet, *s hogy a miniszter többet tehet a maga körében, mint ő, az nagyon természetes.* Humanus gondolkodását soha kétségbe nem vonta. (Helyeslés balfelől.)

A ház ezután úgy ezen tételt, mint a közoktatásügyi tárcza többi hátralevő tételeit vita nélkül elfogadja.

Haladási tért a néptanítónak!

A törvényhozás 1868-ban a közművelődés terén célba vett újításait a népoktatás rendezésével, illetve szervezésével kezdte meg. E szervezést, mint az alkotmányos kormányzatnak egyik alapfeltételét, tovább és tovább kell fejlesztenünk, mert látjuk, hogy az egyes néposztályok között még ma is nagy értelmi különbség uralkodik.

Az alsóbb néposztály a felsőbb néposztály iránt bizalmatlansággal, irigységgel viseltetik, mert a tőle egészen független viszonyban élő művelt osztály részéről lépten-nyomon lenézéssel találkozik. Miből aztán az következik, hogy a vele közvetlen érintkezésben, legtöbbször anyagi függési viszonyban álló műveltebb osztály iránt is gyűlölettel viseltetik.

A két osztály között az összekötő kapcsot, a lelkész, jegyző és tanító képezik, amennyiben a néppel legtöbbet ők állanak közvetlen érintkezésben.

A lelkész hivatalos tekinteténél és anyagi jóléténél fogva imponál. A jegyző a nép szerint törvénytudó ember lévén, tanácsára igen gyakran rászorul; abban a hiedelemben, hogy alkalmas anyagi és erkölesi javára vagy kárára igen sokat tehet, félelemből némileg mégis csak respektálja; nem mer nyíltan ellene föllépni, de eljárásaiban azért legtöbb esetben mégis kételkedik. Az is nagy előnyére van a jegyzőnek, hogy fizetését nem közvetlen a néptől, hanem a község pénztárából kapja s így existenciája még sem függ annyira a nép akaratától.

A szegény tanító azonban egészen a nép akaratától függ, a mennyiben közvetlen érintkezik a néppel és közvetlen a néptől

*) Az az örökös egyetemeszés a megrontója közoktatásunknak, a személyes hiuság, hogy a külföld előtt magasztalva legyen, sok befolyással van Trefort intézkedéseire.

huzza fizetését. A népnek eme akarata azonban, melytől a tanító existenciája tétetik függővé, lépten-nyomon a tanítóban a népnevelést, amelytől a nép műveltsége s ebből kifolyólag a nép jóléte függ, — boszulja meg.

Azt mondanom sem kell, hogy a köznép általában minden nadrágost művelt embernek tart és gyűlöl. De ezt a gyűlöletet az egyik csak neveti, míg a másiknak, kit működési köre hozzákapcsol, a méltatlanságokat évek hosszú során át kell némán tűrnie. Ezt a tűró osztályt a szegény néptanítók képviselik.

A két kaszt közötti óriási űrben ott lebegnek a szegény néptanítók, mint Dante elkárhozottai.

Az alsóbb néposztály gyűlöli, a felsőbb néposztály lenézi őket. Itt igazán valósulva láthatjuk e régi közmondást: „Akit az Istenek gyűlölnék, azt tanítónak teremtik.“

Szabadelvű alkotmányos államban lakunk, de népünk legnagyobb része polgári jogait és kötelességeit nem bírja felfogni, mert ezek helyes átértése több műveltséget tételezne föl. Csak művelt nép lehet képes szabadságáért lelkesülni és azt megvédeni; csak művelt nép biztosíthat magának politikailag és anyagilag jólétet. Az alkotmányos kormányzatnak művelt polgárokra van szüksége, a népműveltség terjesztésére pedig a néptanítók vannak hivatva.

Laikus ember talán azt fogja mondani, hogy a köznép hátramaradottságának a tanítók az okai. Én pedig azt kérdezem tőle, lehet-e azt a közeget okozni, mely csak a végrehajtó szerepet játszsza és sem a tanügy szervezetébe, sem pedig annak kormányzatába beleszólása nincs? Lehet-e azt a közeget okozni, a mely laikus felügyelet járma alatt, daczára annak, hogy szakember, igen sokszor meggyőződésével ellenkező parancsokhoz kell alkalmazkodnia? Lehet-e okozni a tanítókat, akik a törvény végrehajtásában lelkiismeretesen nem segédkezhetnek, — p. o. a gyermek rendszer iskolalátogatása körül — mert existenciájuk a nép akaratától függ?! Könnyű — uraim — a hibát meglátni és a felelősség terhét arra háriítani, akinek a végrehajtó szerep jut tisztségül, de nehéz módokat kitalálni, melyek szerint a tanügy kérdése alapos megoldást nyerhetne.

A népnevelésügy belső és külső szervezetére vonatkozólag új és alkalmas módokat kell kitalálni és megállapítani.

Első és legszükségesebb a tanítók anyagi helyzetének rendezése. Erről már sokat beszéltünk. Kérésünk méltánylásául most csak azt kívánom megjegyezni, hogy az orsz. jegyzői egyesület kérésére a miniszter ur a megyei hatóságokat utasította, hogy a községi szabályrendeleteket, melyekben a közs. tisztviselők fizetési foglaltatnak, — megújittassák, ahol pedig a jegyző fizetése a törvényben foglalt 400 frt minimumot meg nem üti, a törvény értelmében a községek által felemeltessék. Voltam községben, hol a járási szolgabíró ur erélyessége folytán a törvényszabta minimumon felül 200 frttal emelték a jegyző fizetését. Nem is épen nagy fáradságába került a szolgabíró urnak, csak egyszerűen megmagyarázta nekik, hogy a községre nézve mily fontos a jegyző hivatása:

azonnal megajánlották. Népünknel van jóakarát, csak föl kell világosítani, ennek pedig a felsőbb hatóságoktól kell jönnie. Ilyen jóakaratu felügyelő és kormányzó közegeket óhajtunk mi néptanítók is. A magán ügyiratok szerkesztéséért járó díjakra nézve is intézkedtek a megyei hatóságok és a jegyzők munkadíjait emelték.

Ha tehát a községi jegyzők kiknek anyagi helyzete jobb mint a mienk — kérnek és kérésük méltánylásra talál ; akkor mi, kik a hazának ép oly hű és munkás tagjai vagyunk szintén jogosan kérhetünk. De reméljük is, hogy kérésünk méltánylásra fog találni.

A szakfelügyeletet rendezni — és a tanítóknak munka- és haladási tért kell nyitni.

A népnevelésügy vezetésének munkaköre megoszlik : az iskola igazgatására — és felügyeletére, tehát az iskola beléletére ; a másik pedig magára az iskolára, a tanítóra, a tanköteles gyermekek iskolába járására és az iskolai vagyon kezelésére szorítkozik.

E két munka-kör között óriási különbség van. Például, hogy valaki a tanító módszerét megtudja bírálni, alapos módszertani ismeretekre van szüksége, míg az iskola vagyonának kezelése, paedagogiai ismereteket nem tételez föl.

Az iskola belsővezetésére való felügyeletet csakis szakemberek vezethetik helyesen. A laikus felügyelet csak hátrányára van a tanügy fejlődésének, mert lehet valaki általánosan művelt ember, de azért még nem szakember ; lehet valaki kitűnő ügyvéd, és még hozzá szakember is a jogi téren, azért még nem paedagogus : a felügyelő közegnek pedig nemcsak az administráció — hanem a paedagógia elméleti és gyakorlati terén is otthon kell lennie ; mert akkor, mikor felügyel, igen sokszor, hol a szükség úgy kívánja egyuttal utbaigazítással is kell szolgálnia.

Nem lehet föltételezni, hogy aki egész életén át tanítással foglalkozik — föltéve hogy halad a korrallal — a ki a tanításnak minden csinyját-binyját alaposan ismeri, hogy szakember ne volna. Ha pedig el van ismerve, hogy a jó tanító szakember, akkor bizonyára a szakfelügyelet terén is megállja helyét.

A jó tanító mint szakember alkalmas a szakfelügyelet vezetésére.

Ma már a t.-képzőintézetek tanterve nem csak a szakismertek-, hanem az általános műveltség terjesztésére is tekintettel van. A haladási tér pedig biztos garantiát fog nyújtani arra, hogy jövőre a képzetebb elemek is tömegesen fognak a t.-képzőintézetekbe sietni ; — hogy a tanítók közül mindig több és több művelt ember fog kikerülni. Valamint most sem tagadhatja senki, hogy a jelenben is sokan vannak már a tanítók között olyan kiváló alakok, a kik az önképzés által, általánosan művelt embereké lettek.

A kiváló tanító általános műveltségénél fogva is képes a szakfelügyelet vezetésére.

A szakfelügyelet vezetése első sorban a tanítókat illeti meg, mert a ki szakember, az igazgatni és felügyelni is legjobban tud ! Csak szét kellene köztük nézni, találkoznék arra elég alkalmas

ember. A többi nem annyira elvi jelentőségű intézkedések tartoz-
zanak a jövőben is az iskolaszék hatásköréhez.

A ki a viszonyokat ismeri, az eddigi hiányokért, melyek a
népnevelés terén mutatkoztak és mutatkoznak, józan észszel nem
vádolhat bennünket, mert mint derék Regézy mondja: „hátról
sarkantyuzva, előlről megzabolázva lenni, ez oly kínzás, melyet egy
ló sem állana ki, annál kevésbé egy ember“. De ha tanító mun-
kakörének az állam tágabb tért nyit, és ezzel kapcsolatban módot
nyújt neki tehetségeit kifejteni, testi és szellemi tehetségeinek egész
erejével a nevelésügynek szenteli életét, nem kimélve semmi fá-
radságot, tanulmányait minden irányban értékesíteni fog törekedni.

Sóvár szemekkel nézünk a jövőbe, nem hiszem, hogy volna
széles Magyarországon tanító, aki csak parányi erőt is érezve
magában, a megindult mozgalomban részt ne venne. Ma mindenütt
jelszó a haladás. Minket is a haladás eszméje lelkesít. Lehet, hogy
nem érünk célra; de ezzel mégis megmutattuk azt, hogy a hazai
tanítóság áll azon a nívón, hogy a haladás eszméjét föl tudja fogni,
— hogy van benne annyi erkölcsi erő, hogy a saját- és a nép-
nevelésügy érdekében síkra tud szállani. Tulzásba nem engedjük
magunkat ragadtatni. Ismerve pénzügyi viszonyainkat, nem kérünk
olyast, amit a nemzet véres verejtékéből teremthetne elő. Csak a
többi munkások sorában munkásságunk arányában igazságos osz-
tályrészt kérünk. A mi igényeink nem nagyok! csak a mindennapi
kenyéért könyörgünk. Csak olyan törvényeket kérünk, a melyek
jogainkat- és jövőnket biztosítják és a melyek a népnevelés-ügy
fejlődésével szoros összefüggésben állanak.

Mező-Kövesd.

Schimmer József

elemi- és ipariskolai tanító.

Helyzetünk kérdéséhez.

Manapság a tanító csak kiváló szellemi tehetség, protekció,
és jó torok (de nem disznótorok) által tehet szert jövedelmezőbb
állomásra, hivatalfokozat, előléptetés nálunk nincsen.

Hogy miért nincs, annak egyik oka azon előítéletben, elfo-
gultságban keresendő, melylyel magasabb intéző körök a tanítói
kvalifikáció iránt viseltetnek. A tanfelügyelőtől első sorban admi-
nisztratív képességet és tekintélyt követelnek, mivel pedig a tanító-
nál ezek (szerintük) hiányzanak: tanfelügyelőségre nem alkalmasak.

Hát azt bizony nagyon is jól tudjuk, hogy egy grófnak na-
gyobb tekintélye van — ha szegény is — mint a legjelesebb ta-
nítónak; de már egyszer elismerhetnék a tanügy politikusok azt
is, hogy a paedagógia ma már ép olyan önálló tudomány, mint
akár az orvosi, mérnöki, jogi, stb.

Az általános és szakműveltség közt lényeges a különbség.

Persze a mi mesterségünk (írás, olvasás, számolás) az általános műveltségben bennfoglaltatik, azért tartják alkalmasnak még a „legalább olvasni irni tudó“ iskolaszéket is az iskola szellemi kormányzására.

A Bárány-féle 4. olvasókönyvben van egy kis olvasmány a kovács és szabóról. A kovács a bámuló szabó előtt leejti a nagykalapácsot, és biztatja hogy vegye fel. A szabó, megértvén a gunyt tűjét dobja el és azt mondja, előbb te vedd fel kovács a tümet. Végre jóízűt nevetnek, hogy egymást így lefőzték. Kölcsonösen elismerték egymásban a „szakembert“. Az olvasmány végén az van mondva: bár a társadalomban minden ember úgy megérinté egymást, mint a kovács és a szabó. Bizony bár úgy volna! Egy kis jóakarattal mellett könnyen elismeri a szabó, hogy nem ért pl. a lópatkoláshoz, de mondd csak neki, hogy nem ért tanügyhez (ha legalább olvasni irni tud) majd beléd szurja a tűt! Hát hiszen a rőfös zsidó is tud mérni, de azért kinek is jutna eszébe állami főmérnöké tenni!

Furcsa dolog, mikor a felvilágosultnak csufolt 19. században azt kell bizonyítgatni, hogy a szabó nem tud eszimat varrni.

Mig a tanügy terén bárki állást foglalhat mig a miniszter „onnan veszi a tanfelügyelőket, ahol találja“: addig a tanító számára előléptetés nincs.

Ha már egyszer annyira vagyunk, hogy adminisztratív képesség és tekintély hiányában nem emelkedhetünk: a dolgok logikai rendje azt követelné, hogy legalább a több jövedelemmel járó állomások sorrendjében vinnék előbbre a törekvő érdemes tanítót.

Vegyünk egy példát a közéletből.

Itt van mindjárt egy vasuti bakter. Az első esztendőben napszamos volt, a másodikon segédbakter végre a harmadik évben főbaktérságra emelkedett mindig több-több fizetéssel. Ha jól viszi dolgát még pályafelügyelő vagy konduktor is lehet. Így beszélte ezt Istók bácsi. Neki is most lett egyik fia főbaktérrá, ki másfél évig volt a 16. számú őrháznál segédbakter. Már három évet töltött a vasuti „hivatalban“. Kuriozumnként fölemlítem, hogy szörnyen nagyképüsködve beszélte el Istók bátyánk — ki melleleg mondva iskolatag is — mily nehéz vizsgákon kell keresztül esni a napszamosnak mig főbaktérrá lehet.

Azóta tudom, hogy a bakteroknak még egy válfaja is van t. i. főbakter. A főbakteri vizsga Istók bátyánk szerint szigorúság tekintetében legalább is föler a tanképesítővel. Lám, Istók, bátyánk fiának pályafutásából láthatjuk, hogy szorgalma által fokról-fokra jövedelmezőbb állásra emelkedett.

Nem történhetik ez a tanítói hivatalnál — ha mindjárt jobbaink akarnák is — a tanügyi szervezet hibás természeténél fogva.

Mint tudjuk a tanítót az iskolaszék választja, hogy pedig az iskolaszékek zöme minő elemekből áll: azt szintén jól tudjuk. Hozzá még az iskolaszéket az egész nép befolyásolja. Ha azt nem választja az iskolaszék, akit a nép akar, akárhányszor megtörténik, hogy a tek. iskolaszéket jól el is páholják.

Mert szörnyű egészséges a nép jogérzölete. Azt mondja : mi fizetjük a tanítót, a mi szolgánk, ergo : mi fogadjuk. Azt, hogy a törvény az iskolaszéket ruházta fel a választási joggal, semmibe sem veszik. Ebből is láthatjuk, hogy a tanítót érintő minden kellemetlen körülmény a nép általi közvetlen fizetés indokaira vezethető vissza. Számtalan példát tudnék felhozni, hogy az iskolaszék által megválasztott tanító állását nem foglalhatta el, mert a nép nem akarta.

Az iskolaszék a nép befolyása következtében a legtöbb esetben nem a szorgalmas, képzett tanítót választja, hanem a nagyhangut. A választásnál arra tekint a nép, ki mekkorát kurjant ; a többi kellék mind mellékes és sokszor semmiféle figyelembe sem jő. A jó bizonyítványra azt mondják : hm ; jót irtak neki. Az ütenyszerű ének, a szabatos orgonajáték mit sem ér, mert : városias. Csak az erős hang, ez emel jövedelmezőbb állomásra. Ha ezzel rendelkezél, vért is ontanak érted.

Nincs a népnek finomult izlése, nem keresi az énekben a kellemet, és a szabatos ütenyszerűséget : csak az erőt. Nem áll tehát mindig : „Többet észszel, mint erővel“ ! Ha az erős hanghoz még a „kódís jancsisan“ kiezirkalmazott ária járul : zikker te lesz a mester. De mégis arra vigyázz, hogy kótáról ne játszáj, mert olyan mester, aki betéve még orgonálni sem tud : nem kell. Csak jól czifrázz, „tüllülüzz“ az orgonán, akkor azt mondják : Ez oszténg jól megkergette az orgonyát ! Miska bácsi, a falu szája, a templom mellett kihirdeti, hogy ő a sekrestyében is kivette, hogy az X....i mester K-durból orgonált. Szegény Miska bácsi ; pedig az egyszeri mesterkint e-bül ment. Meg is mondja nyomban Miska bácsi, hogy ezt fogadják meg, mert mi is épen úgy fizetjük a szolgánkat, mint az oskolatagok.

Ily módon történik nagyon, de nagyon sok kántortanító választás.

A népoktatási törvény azon §-a, hogy a tanítót az iskolaszék válaszsza, a legtöbb helyen csak irott malaszt ; pedig óhaj tandó volna, hogy ne csak az legyen.

Miért ?

Nem azért, mintha a mai szervezetű iskolaszéket illetékesnek tartanók annak elbirálására, melyik tanító mily állásra érdemes, hanem mert egy lépést látunk benne társadalmi állásunk emelése érdekében.

Hogyan ?

Hát úgy, hogy 40—50 évvel ezelőtt úgy fogadtak bennünket évről-évre, mint a csordást. Ha még oly lelkiismeretesen betöltöttük is hivatalunkat, évenként meg kellett kérdezni a falu népét, mennyiben nyilvánítja magas megalégedését irántunk. Ha az kedvező volt : hát egypár akó bor áldomás árán prolongálták állásunkat ellenkező esetben mehettünk.

Azon körülmény, hogy a tanító később élethossziglan választott, egy lépés volt állásunk előbbrevitelében. A második lépésnek azt tekinthetjük, hogy a tanítóválasztás az iskolaszékre ruház

tatott. Ezt azonban csak annyiban tartom előbbrevaló lépésnek, a mennyiben az egész község minden rendü rangu népe nem gyakorolhat (jobban mondva: kellene, hogy ne gyakoroljon) közvetlen befolyást tanítóra és iskolára.

Az iskolaszéket oly átmeneti intézménynek szeretem tekinteni, melyet előbb-utóbb egy tanügyi szakbizottság vált fel, legálább az iskola szellemi élete — és a tanító személye körül fennforgó ügyekben. Ez lenne a harmadik lépés, midőn a laikus felügyelet megszüntével a szakszerű kormányzás érvényre emelkedik.

A „Tanítóbarát“ programjának épen ez lévén egyik sarkalatos pontja: bizzunk a jobb jövőben.

N. Kajd.

Balogh János.

A türelem.

„A türelem rózsát terem“, tartja a közmondás, de úgy látszik ezen közmondás igazsága a magyar néptanítóságon nem igen siet megvalósulni. Szívemet a szomorúság érzete fogja el, midőn a magyar néptanítótság anyagi helyzetére gondolok. — E hazának minden részéből keserű sóhajtások hangjai hallhatók a néptanítók ajkairól. De miért? . . .

Talán nincsenek a tanítók kellőleg díjazva, vagy a tömeg nem méltányolja eléggé állásuk fontosságát? Épen ez az a két ok, mely miatt nem képesek a néptanítók minden igyekezetök daczára is a megelégedés áldásos voltát élvezni, — már pedig ha valaki türt valaha e földön úgy a néptanítók a türelemben valódi példák voltak . . . . Sokan arra utalják a néptanítót, hogy türje békével sorsát, s a hogy lehet kinlódjék, tanuljon, képezze magát, hogy a kor színvonalán állhasson meg, ha mindjárt éhezik is és majd ezért az égben bő jutalmat nyer. — Én ugyan nem akarom kétségbe vonni e jutalomra való utalás fontosságát, mert utóvégre minden törekvésünknek az ég felé kell irányulni, de ha nemesak mint lélek, hanem mint tevékeny test úgy is akarunk e földön létezni, akkor az anyag is a szellemi mellett elkerülhetlenül szükséges a mint ezt egy közmondás nagyon szépen kifejezi; „Lélek, lélek, de miből élek?“ Nagyon sokat rejt e néhány szó magában, és jelentését mindenki könnyen fölfoghatja. — A néptanítók türtek és jelenleg is türnek, de hogy ily fontos hivatalt mint a tanítóké be lehessen híven és lelkiismeretesen tölteni, ahhoz igen szükséges, hogy a tanítókat kellő díjazásban részesítsék és állásuk fontosságát illően méltányolják. De hogyan legyen kedve a tanítónak tanítani, midőn tanítás közben lidércnyomásként ül szívében az a szomorú gondolat, hogy ime dél lesz és családomnak magamnak nincs mit ennünk. Hát még ha arra gondol, hogy halála után mire jut a családja! Hiába hozta meg a törvényhozás a népoktatási irott mallasztokat 1868-ban, a tanítók fizetését 300 frt csekély összegben, még ezen törvény sincsen nagyon sok helyütt teljesítve. — Ismerek sok olyan felekezeti tanítót, kinek összes jövedelme termény

és készpénzben nem több 160 forintnál. De bár ezen csekély összeget kapnák meg a tanítók rendesen; de némely helyt 9 hónapig sem lát a tanító a fizetéséből egy krajczárt sem. Már most mit csináljon az ilyen tanító, hogyan éljen meg? . . . Nem mehet sem kapálni, sem kaszálni, hiszen hivatalos teendői elfoglalják. Koldulni? . . . Az szégyen legalább egy néptanítónak. Már most mit csináljon az ilyen tanító, ha éhen nem akar halni? . . . Kénytelen uzsorások kezébe kerülni, ha ugyan akad olyan ember, aki az ily tanítónak miután ingatlan birtoka nincs még kölcsön is mer pénzt adni. — Ideje volna tehát, hogy már egyszer az a dicsőített kormány, mely minden évben 10-20 újabb és újabb rendelettel lepi meg a tanítókat és folyton többet-többet követel, egyszer már ne csak tőlünk követelne, hanem a mi jogos követeléseinket is hallgatná meg és fizetésünknek valamint a felügyeletnek reformját megcselekedné. Akkor mutathatná meg a sokat szenvedett magyar néptanítókat, hogy mire képes!

Rajta kedves kartársak! Sorakozzunk a „Tanítóbarát“ zászlója alá mind egytől-egyig.

A 24000 néptanító közül ne hiányozzék 24 asztaláról a „Tanítóbarát“. — Félre kell tenni minden felekezeties érzelmet és a ki sorsán segíteni akar tömörüljön táborba e kibontott zászló alá, mert bármelyik felekezethez tartozzék is valamelyik tanító a végcél csak egy lehet, t. i. az édes haza boldogítása.

Mi már eleget túrtünk s utóvégre a türelemnek is meg van a maga határa. — Követelésünk jogos és méltányos és a sok kis erőnek tömörülése által több eredményre juthatunk, mint ha erőnket változva hagyjuk.

Hiszen közmondás: „Egyetértés diadalra, pártszakadás romlásra vezet“. — Az nem lehet tehát, hogy tovább is ártatlan bárány módjára türjünk. 24000 ember panaszos jogának nem szabad a pusztában kiáltónak szavaként elhangzani, hanem kell, hogy az illető helyen meghalgassanak és bajainkat orvosolják. — Ha tehát tömörülünk akkor kiáltásunk viszhangra talál és az állam valamint a társadalom fog talán egy kis írt juttatni. — Ha azoknak az operaházi idegen „csaloganyoknak“ nem sajnálnak tagjaik fitogtatásáért és egy kis „torok — köszörelésért évenként ezereket kidobni és még is folyton deficizzel küzködnek, akkor mi is megérdemlünk talán egy keveset, mert mi is teljesítünk talán olyan fontos missiót és teszünk a nyi szolgálatot a hazának mint azok a „kanárik“.

Pongrácz János, néptanító.

Több tiszteletet a néptanítóknak!

Egyre halljuk hirdetni manapság, hogy a tanítói hivatal a világ valamennyi hivatala között a legelső helyen áll, hogy az a legelső s legfőbb hivatal. Koszorus írónk is azt mondja: „A tanítók testülete . . . az igazi felsőház“! . . .

Sokszor, sőt legtöbbször azt tapasztaltam, hogy éppen azok, kik a tanítói hivatalról is dicsőítő frázisokat bocsátanak világgá, éppen azok szokták — alattomban — két élű fegyverrel a tanítói tisztelet és becsültetés fonálát könnyebb szakadás előmozdítására meg-megvagdalni.

Miért van ez? . . .

Talán nem igaz az, hogy ha van közhivatalnok, ki megérdemli, hogy működése, minden tette, melyet az emberiség javáért tesz — elismerésben és méltatásban részesíttessék; úgy mentől inkább meg lehetne várni a társadalomtól éppen úgy, mint annak minden egyes tagjától, hogy a z t, akinek a társadalom nagy hálaival tartozik azért, hogy „m ű v e l t t á r s a d a l o m” — a nemzet napszámását, a néptanítót is az őt megillető kellő tiszteletben és becsülésben részesítse . . .

A néptanító hivatal nagyon fontos, a mai „gőzerőben haladó világban“.

Ha nincsenek jó tanítóink, kik bele csepegtessék a fiatal nemzedék zsenge szívébe a „h a z a s z e r e t e t” erényét, nem lesznek honfiaink, kik a hazát önzetlenül szeressék, érte életüket és vérüket legyenek készek ontani.

Csak azon országnak van jövője, a melynek jó, az édes hazát „r e n d ű l e t l e n ű l” szerető, erkölcsös fiai és leányai vannak. Ily honfiakat és honleányokat pedig csak a tanítók vannak hivatva — vallás-erkölcsi alapon — nevelni . . . tőlük függ tehát a haza jóléte és virágzása is.

Miért szorítják, miért kicsinylik mégis a tanítói állást! Miért ignorál minket ma is az államkormány!

Hogy mennyivel józanabban gondolkoztak e tekintetben az ó-kor népei . . . kik a tanítói állást isteninek s így a leg-tiszteletreméltóbb állásnak tekintették, meggyőződhetünk róla, ha egy futó pillantást vetünk az ó-kor vallás történelmébe . . . És ma — a felvilágosultság korszakában nem akarjuk ezt sehogyszem elismerni.

Igy van az . . . elfelejti a farkas, hogy kölyök is volt valaha! . . .

Mai időben a tanító — különösen, ha falusi — mindenütt kicsinyléssel fogadtatik. „Csak egy falusi tanítócska” — szokták mondani fitymálva — „nem alázom meg magamat, hogy szóba álljak vele.” Pedig ha józan felfogása volna az ilyen „fitymálónak” be kellene látnia, hogy „csak egy tanítócskának köszönheti azt, hogy a tanítóinál nagyobb társadalmi állást foglalhat el az életben.

Ha nincs tanító, művelt ember sincs. Ez oly axioma, melyet senkinek sem volna szabad kétségbe vonni . . . És mégis mit tapasztalunk az életben? . . . Azt, hogy éppen azok, akik m ű v e l t névre tartanak számot, (tisztelet a kevés kivételnek, mert hálistennek mégis vannak ilyenek is) azzal akarják fitogtatni műveltségüket, hogy lenézik a nemzet napszámait — a néptanítókat . . . Így tapasztaljuk mi ezt lépten-nyomon — legnagyobb fájdalmunkra. Tapasztaljuk különösen a társadalom ama kasztjától, mely a s z e

r e t e t zászlaja alatt van hivatva harcolni. Bizony bizony, ha tanítóról van szó, nagyon parányi keblökben a szeretet szikrája. Éreztetik is vele, amikor csak lehet. Bizony-bizony nagyon meglehetne azokat behunyt szemmel is számlálni, akik nem szoktak magasról tekinteni a szegény néptanítóra.

A „tanár“-nak — oh az más, — annak megadják a tiszteletet, mert az nem „ító“, hanem „ár“. Pedig ha a tanár megérdemli a köztiszteletet és elismerést, amint meg is érdemli, mentől inkább megérdemli azt a néptanító . . . Mert ha áll az, mit Petőfi mondott, hogy :

„Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek !“

mentől inkább állhat az, hogy :

„Tiszteljétek a néptanítókat,
Nagyobbak ők, mint a tanárok ! . . .

Ha egy kis hasonlattal szabad élnem, a tanárt a hadseregbeli hadnagyhoz, a néptanítót pedig a káplárhoz hasonlítom . . . A szegény káplár kiképezi a „rekrutát“ — a hadnagy, ha eljő a „generalis“ — csak kardot ránt s vezényel. Ha gyöngé a rekruta — ki a hibás? . . . a káplár, ha tud . . . kié a dicsőség? . . . a hadnagyé.

Úgy vagyunk vele a tanítás terén is. Könnyü a tanárnak — (a szegény néptanító által irigylésre méltó fizetésért) — már kész alapozott anyaggal dolgozni, de nehéz ám az idomtalan anyagot használhatóvá gyurni — (az anyagi gondokkal is küzdő) néptanítónak . . . úgy szólván lelket önteni a lelkerlen fatuskóba . . .

És e legfáradtságosabb munkával foglalkozó működését még sem akarja a társadalom kellőleg méltányolni s neki a józan ész parancsolatjához képest a kellő tiszteletet megadni, sőt — leginkább falusi életünkben tapasztaljuk — egyesek, különösen a nép előtt — talán kishitűségből — mentől nagyobb gátat igyekeznek emelni a „tisztelet a néptanítók“-nak előtt. Hja még a papi uralom is kísért.

Pedig a néptanító nem csak hogy igényt tarthat a tiszteletre, de sőt Diesterweg szerint követelheti azt, még pedig :

1) tanulójától, mert azzal szemben atyjának, anyjának, tehát szent személyeknek, magának az istennek viseli képét ;

2) a szülőktől, mert szent kötelmeik legnehezebb részét — a lélek, a sziv, az ész és a test ápolását — oktatás, nevelés és példaadás által vállalja magára ;

3) kartársaitól, mert részt vesz nevelői s közmívelődési törekvéseikben, melyektől úgy az egyének és családok, mint az állam jóléte függ ;

4) előljáróitól, mert teljesíti azt, mit ezek elrendelnek s ellenőriznek, mert ő a tulajdonképeni őstermelő, tehát legnélkülözhetetlenebb szeme azon láncnak, mely a falusi iskolát az egyetemmel köti össze ;

. . . és végre minden más állásbelitől, mert — szerénytelen-ség nélkül is — egyenlősítheti magát bárkivel is.

Ugy mondtuk el, amint van — tán minden tulzás nélkül, de nem azért, hogy sértsünk, a világért sem; hanem azért, hogy ha lehet, javítsunk. Javítsunk a néptanítók társadalmi helyzetén, adják meg nekik is azt a fokot, mely őket a társadalomban méltán megillet s adjuk még nekik hozzá a kellő tiszteletet is, mert ami a kereskedőnek a hitel, az a nyilvános tanítónak a tisztelet. Tegyük önfeláldozó rögös pályáját legalább is „olcsó szerrel“ édessé s feledtessük el vele már egyszer Dionisius, a volt sirakusai zsarnok ama mondatát:

„Akit az Istenek gyűlölnék, abból tanítót nevelnek.“

Radics Mihály
népiskolai igazgató tanító

Egy szellemileg szegény tanítóegylet.

Mielőtt a fenti czimnek megfelelő egyleti gyűlés leírásához kezdenék, el nem mulaszthatom a Tanítóbarát iránt érzett rokonszenvedésem nyilvánítani. Még csak két számát volt szerencsém olvashatni, s már is bátorkodom gyenge tollammal egy szomorú, de megtörtént valót a Tanítóbarát igen tisztelt olvasóival közölni.

Én mint fiatal tanító az 1886. év tavaszán a Heves megye felső-patai tankerületi tanító gyűlésre Apczra többi helybeli kollégáimmal örömmel mentem, egyrészt hogy ott alkalmam nyíljon a még ismeretlen kerületi pályatársaimmal megismerkedni; másrészt pedig mint fiatal tanító óhajtottam a tanítói szakmába vágó dolgokkal ismereteimet bővíteni s szaporítani. — No de lássuk a gyűlés lefolyását. — Isteni tisztelet végeztével egyenesen az iskolába vonultunk, hol a fönt jelzett községbeli plebános rövid szavakkal a gyűlést megnyitotta: Következett a múlt évi gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása s hitelesítése.

S most mielőtt csak hallani lehetett volna valamit tanítókat érdeklő dologról, fenti plebános indítványára kezdetét vette a pénzszedés s holott van az egyletnek megválasztott pénztárnoka, mindamellert az elnök maga szedte a pénzt ebédre, továbbá tagsági díjra s még egy harmadik valamire, de az egyletben mint új ember nem tudhattam, hogy mire s kérdezősködtem kollégáimtól, azt kaptam feleletül — „én sem tudom.“

Ezek után két kényszerített dolgozat olvastatott fel s végre D. K. tanító tartotta beszámoló beszédjét, ki ugyanis képviselte az egyletet az Eger egyházmegyei tanítói egyesület 1885. évi közgyűlésén. — Ennek végeztével ugyancsak az elnök emelvén szót, rövid szavakkal kifejezést adott a tanítói értekezletek nagy horderejének és hogy mikép segíthetik elő a népnevelés ügyét a papoknak a tanítók mint — „lelkész segédei.“

Kedves pályatársaim! ha visszamegyünk talán 100 évvel mielőtt még a tanító csak épen írni s olvasni tudott sok helyen s a tanításon kívül kötelessége volt a papnak ebéd s vacsoránál fölsholgálni, lehetett volna azon szavakat használni. — Igen, a papok is

tanítók a templomban, mi pedig tanítók vagyunk az iskolában otthon s az utcán.

Segédei volnánk mi — kik az iskolában napról-napra fáradhatlanul nevelve tanítunk — sok oly papnak (de tisztelet a kivételeknek) kik csak azt lesik, mikor megy vagy jön a tanító az iskolából, s kik az iskola küszöbét egy egész éven át kétszer lépik át t. i. vizsgakor. — Továbbá pedig az elnök a következőkben adott kifejezést gondolatainak.

— „Olvasgassanak uraim s tanuljanak, mert biz a fiatalabakat kivéve, kik még nem rég kerültek ki a képezdeből tudnak valamit, de az öregebbek valljuk meg őszintén, nem tudnak semmit. Egyet azonban szívökre kötök, hogy a „Néptanítók Lap“-ját ne olvassák, hanem amint megkapják fölbontatlanul f e l e l ő s s é g e m r e vigyék az á r n y é k s z é k b e.“

Ezek után pedig a gyűlést bezárta.

Biztató szavait jelzett plebánosnak én nagyon fölöslegesnek találok, mivel azt hiszem minden tanító ha csak teheti, olvasgat üres idejében, hogy ismereteit bővítse és szaporíthassa. De már hogy az öregebb tanítók nem tudnak semmit, kiktől nekünk fiataloknak nemcsak tanulunk kell, de tanultunk és tanulunk is, nem ismerem el. — Mondanom sem kell, hogy mit lehet az ilyen gondolkozásu emberről fölteni. S a Néptanítók Lapját miért ne olvasgassuk, talán mivel az Ő böles gondolkozása szerint — „eretnek“ — lap?! Én mióta csak olvasgatom, soha vallásellenes dolog nem fordult benne elő. — S vajjon megtartották-e kerületi pályatársaim azt, mit ugy szívökre kötött? Vajjon került-e több helyen Gyertyánfy J. által szerkesztett kis lapunk az elnök felelősségére csakugyan az általa mondott helyre?

De már most tisztelt olvasóim azt fogják kérdeni, hol van a czimnek megfelelő tartalom? Mivel eddig csak egy túl elbizakodott s a tanítókat semmit sem becsülő papról szóltam. A czimnek megfelelő tartalom nagyon rövid; ugyanis az elnök a már jelzett kifejezésekben szavait végezvén a jelenlevő 22 tanító 3—4 kivételével harsány é l j e n ! kiáltásokban tört ki.

Tisztelettel

1887. márczius hó.

M. J. tanító

Kotyogós Márton esete.

Még a tél folyamában mondogatta a feleségének :

— Megállj csak anyjuk, majd ha engem megválasztanak az országos gyűlésre: akkor tudja meg a világ, ki az a Kotyogós Márton!

S hogy a világ csakugyan megtudja ki az a Kotyogós Márton, már előre megirta a beszédek, a melyeket az országos gyűlésen el fogdörögni. Az ám, de kérdés, hogy őt fogják-e megválasztani.

No de az nem olyan gordiusi csomó, a mit megoldani ne lehetne, hiszen a magas kormány böles példával jár elő a képviselői választásoknál, és Kotyogós Márton nem olyan ember, a ki tapasztalatait érvényesíteni ne tudná.

— Megállj csak anyjuk, lerántom én Trefortot úgy, hogy még! Meglátod, hogy országos híri ember leszek és a Tanítóbarát ki fogja adni az arcképemet.

Kotyogós Mártonnénak a szíve is mosolygott a szép jövőre, sőt az Isten ne rójja bűnül fel neki, még azt is gondolta magában, hogy ha Trefortot lerántja, bizonyos, hogy üres marad a miniszteri szék s ha üres marad, kit ültetnének fel reá mást, mint az ő Mártonját.

— Hanem anyjuk, a választást biztosítani kell.

— Oh kedves apjukom, hiszen az nem olyan nagy dolog, te úgy is biztosító ügynöke vagy a Magyar Általánosnak.

— Nem úgy értem anyjuk, a választást egy jó vacsorával keil biztosítani.

— Kiket hívsz meg rája?

— Az egész tanítóegyesületet.

Jézus Mária, hiszen vannak azok huszan is.

— Harminczan vannak anyjukom, de meglehet, hogy csak huszan jönnek el.

— De mit gondolsz Márton, hiszen azok megesszik még a jövő évi jövedelmedet is.

— Az bizony igaz, de másképp nem leszek képviselő, aztán tudod, ha megválasztanak az uti költség, a mit kifizetnek, és a mit a püspök ad, triplán behozza, hát még a napi díj. Hozok haza vagy száz forintot.

Ebben a száz forintban aztán Kotyogós Mártonné egészen megnyugodott. A gyűlés előtt való napra Kotyogós Márton az egész egyesületet meginvitálta egy kis vacsorára.

Nem maradt el közülük egy sem.

Megettek három borjut, tizenöt csibét, kilencz libát, tizenöt tál tepertős csuszát s megittak hegyébe száztizenkét liter bort.

Másnap aztán együtt mentek a gyűlésre.

Mind mámoros volt, de azért megtartották a gyűlést.

A szavazás titkosan történt.

Az elnök nem szavazott. A tagok Kotyogós Mártonnal együtt 31-en voltak.

Titokban mindegyik megígérte Kotyogós Mártonnak, hogy reá fog szavazni.

Csupán egytől nem kért voksot, a halomháti tanítótól, a kit eddig minden gyűlésen megválasztottak.

A czédulákat összeszedték és a szavazatokat összeolvasták.

Csodák csodája! A halomháti tanítónak 30 szavazata volt, neki pedig csak egy.

Kotyogós Márton nagy dühösen állott föl helyéről, és a következő beszédet mondá:

„Halljátok-e!

Megettétek egy fertályesztendei jövedelmemet, megittátok a kollektaboromat, megígértétek, hogy rám szavaztok, és csak én szavaztam magamra, hát elcsaplak magamtól benneteket, elcsapom az egész testületet az elnökkel együtt“.

Ezeket mondva, nagy dühösen kiment, és felülvén kocsijára, hazahajtott.

Ezen idő alatt Kotyogósné elhívatta az iskolaszéki kurátort, és megmondta neki, hogy az urát ünnepélyesen kell fogadni, mert ma választják meg képviselőnek.

Eunek sem kellett több : összegyűjtötte az egész falu népét és kivonult az országotra.

Mikor Kotyogós Márton odaért, megdördültek a puskák és a nép éljenezni kezdett.

Kotyogós Márton egészen kiizzadt, mire hazaért.

— Menjetez haza fiaim ! — szólt a népnek, eltévesztettétek a napot.

Felesége örömmel fogadta.

— No ? képviselő vagy ?

Kotyogós Márton nagy mérgesen visszadörrentett :

— Az vagyok, de ha elő mered hozni akár nekem, akár másnak, hát isten engem hogy hőttig megkeserülöd azt a napot !

És azóta Kotyogós Márton meglegszik azzal, hogy maga-magának a képviselője.

Gárdonyi.

A tanító adója a javadalmazása fejében átadott ingatlanok után

Jogi viszonyaink rendezetlenségére mutat ama országszerte sajnosan tapasztalt körülmény, hogy azon tanítókat, kik évi fizetésüket részben ingatlanok utáni terményekben kapják, a fizetésük után kirovott adón felül a haszonélvezetül javadalmazásuk fejében nekik átadott, de a község vagy egyház tényleges birtokát képező ingatlanok: földek, kertek, rétek után is keményen megadóztatják, holott az adófizetés e birtok után nem a haszonélvező, hanem a jogi, a tényleges birtokos kötelessége.

Ezt bizonyítja az alábbi kir. adófelügyelői körrendelet, melyet érdekelt kartásaim figyelmébe ajánlok.

„Másolat. Bereg-Ugocea megyék kir. adófelügyelőjétől. 3577/85 sz. körrendelet. Valamennyi községi és körjegyzőnek. — Beregszász és Munkács rendezett tanácsu városok adószedő hivatalainak. Az 1879. évi XV. t. cz. 71. §. és az 1883. 43 t. cz. 95. §. értelmében az ingatlant terhelő adók mindig a tényleges birtokos által fizetendők, minthogy pedig azt tapasztaltam, hogy az egyháznak tulajdonát tevő s a lelkésznek, tanítónak, éneklésnek, harangozónak haszonélvezetül javadalmazásuk fejében átadott ingatlanok utáni adó nem az illető egyháznak nevére iratik elő az egyenes adófőkönyvbe, és nem az egyháztól, mint tényleges birtokostól követeltetik, hanem az illető haszonélvező tisztviselőtől, ki azon ingatlanságot javadalmazása fejében bírja, iratik elő az adó és tőlük is követeltetik, ezen törvényellenes eljárás megszüntetése czéljából utasítom (a címet), hogy az 1885. évi egyenes adófőkönyvben az ily egyházi

birtokok után kivetett adókat mindenkor az egyház nevére és terhére írja elő, és az adót nem a haszonélvező tisztviselőtől, hanem a tényleges birtokostól, az illető egyháztól, illetve annak képviselőjében az egyház gondnokától követelje, — s a végrehajtást mindenkor az illető egyházgondnok ellen intézze. — Példa. 1. N. atyai ref. egyház, (ezen tétel alatt azon ingatlanok utáni adó irandó, melyeket az egyház kezel és haszonélvez.) 2. N. atyai ref. egyház a lelkészjavadalmi ingatlanok után, (ide azon adók veendőik, melyek az általa használt ingatlanok után esnek.) 3. N. atyai ref. egyház a tanítói javadalmi ingatlanok után, (ide azon adó veendő, mely a tanító által javadalmilag haszonélvezett birtok után esik) stb. Az illető tisztviselőket, lelkészeket saját személyében terhelő adók pedig külön tétel alatt, saját neveik alatt irandók elő, mivel ezen adók személyileg és saját ingatlanukat terhelvén, az egyházat terhelő adókkal nem vegyítendőik. Megkövetelem, hogy ezen rendeletem pontosan legyen végrehajtva, mert esetleges mulasztók ellen a legszigorubb eljárást fogom alkalmazásba venni. Beregszász, 1885. febr. 27. Vadász József s. k., kir. adófelügyelő.“

E körrendeletben idézett t. cz, alapján tehát nem köteles a tanító a neki haszonélvezetül javadalmazása fejében átadott, de a község vagy egyház tényleges birtokát tevő ingatlanok utáni adót fizetni, kivéven azon esetet, mely szerint a tanító a nevezett adófizetésre szerződésileg különösen kötelezte magát.

A nevezett adó alóli felmentésre nézve — természetesen — első fórum a competens kir. adófelügyelőség. Ha pedig ez kérésünket nem teljesitené, akkor az érdekelt tanítók adják elő ezen ügyet a tanitógyűlésen és testületileg forduljanak direkte a pénzügyminiszteriumhoz.

Dreiacker Ferencz,
közs. tanító.

Az országos tanítói nyugdíjtörvény egyik bölcs paragrafusa.

Károly bácsi, az aranykeresztes veterán tanító, aranylakadalmát ezelőtt másfél évvel tánczolta el. Midőn a nyugdíjtörvény életbe lépett ő is óhajtott tagja lenni; de a törvény kimondta rá, hogy 60. életévét betöltött tanító nem nyugdíjképes. Az agg, a páratlan becsületességű, hivatalát lelkiismeretesen betöltő tanító nem számíthat hálára; nem elismerésre, mert ő tanító, kit figyelmen kívül kell hagyni, semmire sem méltatni egy 77 éves férfit, az 58 éves tanítót.

Leányát egy tanítóhoz adta nőül. Fájdalom! akkor még nem volt nyugdíjtörvény, mely kimondta volna, hogy a tanító özvegye, ha 20 évvel ifjabb, mint férje: nyugdíjra nem számíthat. Tizenegy évig ápolta férjét oly községekben, hol a tanítói fizetés 300 frtban megalapítva, de nem biztosítva van. Buzdította férjét a rögzös pályán és midőn özvegyen, gyámol nélkül maradt: a tanító özvegyét elküldte a nyugdíj-törvény — koldulni.

Mig élt férje, irt fűhöz-fához, hogy őt, kinek neje nyugdíjra nem számíthat: mentsék fel az országos tanítónyugdíjba való lépés kötelezettségétől. S midőn kérése figyelmen kívül hagyatott és szegénysége miatt a tagsági díjat fizetni képtelen volt: neje — hogy a foglalás kellemetlenségétől megmenekedjék — sajátjából fizette ki a tagsági díjat. Hol vette e pénzt? — Kedves szülői, jó testvérei saját ajkuktól vonták meg a betevő keserű falatot, hogy leányuk, testvérük, egykor nyugdíjképes lehessen. Remélték, hogy a törvény tekintettel leend a körülményekre. — Ámde a törvény törvény; a törvénynek ereje kényszeríti a tanítót, hogy fizesse a tagságdíjat még akkor is, ha tudja jól, miként áldozatának gyümölcse nem számíthat. A törvény elveszi a könyzapor között áldozatul hozott összeget s nincs tekintettel arra, hogy ezen könyvek megnyitják az eget.

Hová forduljon a tanító özvegye? A vezérférfiak, kik a tanügyet szívükön hordják, kik pénztét elfogadták: nem adnak neki vigaszt, nem törlik le könyeit, de sőt kezébe adják a koldusbotot — menjen a tanító özvegye ajtóról ajtóra, összetett kezekkel kegyelem-kenyeret könyörögni! — Nem, azt nem tette. Elment édes atyjához. És az öreg Károly bácsi szeretettel osztja meg kenyerét azzal, kit a nyugdíjtörvény koldussá tett.

Az öreg Károly bácsinak van egy kis kántortanítói állomása, mely után az évi jövedelem 500 frt lehetne. Igen ám, de ez csak ige, mely itt nem válik testté. — Én hiszem, hogy Károly bácsi 450 frtnál többet nem lát. Már most, ki kívánhatja, hogy egy 77 éves ember naponkiint 80—90 gyermeket tanítson s úgy helyben, mint a filiákon a kántori teendőket végezze? Lemondania nem lehet, mert nyugdíj nem kap. Segédet fogadott tehát s ennek fizet 120 frtot és ad teljes ellátást. A filiákon sok ingyen temetést kell tennie s gyalog nem mehetvén, kocsit kell fogadnia s ezen ingyen forspontra kell éven át vagy 30 frt. Adóba vagy 30 frtot számítván marad neki 220—270 frtja. — Ebből kell negyedmagával élnie!

Nem nyomorúságos állapot-e ez?! Egy tanítót, ki 58 évig szorgalmasan működött, félszázadon keresztül szolgált a tanítás szent ügyének, kizárni a tanítóság egyetlen reményéből, talán igazságtalanság.

Mért zárta őt ki a nyugdíjtörvény ezelőtt 11 évvel? Hisz az óta már hány és hány nálánál fiatalabb, nyugdíjaztatja magát! Nem lehetett volna-e kimondani, hogy csak 5, 7, 8 év mulva élvezhetik az öregek a nyugdíj nyújtotta segélyt?

Mért nem adtak leányának egy kevés nyugdíjat, ha már férjének okvetlen be kellett fizetnie?

Szenvedés sorsunk! a kitől várjon a tanító elismerést? A tanítgy vezérférfiai nem törődnek vele s talán a tudatlan köznép fogja ezt tenni? Ezt nem merem elhinni.

„Az egri főegyházmegyei rom. kath. tanító-egyesület“ 1885. év, július 8-án tartott gyűlésében „A nyugdíjtörvény módosításának kérdését“ is tárgyalta; a nyugdíjtörvény 13. §-ának utolsó részét s „férjénél legfőlebb 20 évvel ifjabb“ kihagyatni indítványozta. Lett-e eredménye, nem tudom.

Azt azonban tudom, hogy a tanítói-kar között többbe vannak, kik a nyugdíjügyet jobban ismerik, mint én. Legyenek tehát azok szivesek hozzászólni a nyugdíj ügyéhez, nehogy még több ily példával is találkozunk, mint az általam leirt.

Tegyék fel a kérdést: méltó-e egy agg tanító az az országos nyugdíjból való kizárása? méltó-e, hogy a tanító özvegye — ki a nyugdíjtörvény születése előtt ment férjhez — a nyugdíjból befizetése ellenére, kizárassék?

Isten jutalmazza meg a tárgyhoz szólókat!

Melcher Gyula
tanító.

Beküldetett.

Józsi és Erzsike című gyermeklap 3. sz. Tartalma: 1. A tavaszhoz. — 2. A nemzet ünnepe. D. E. — 3. Margitka emléke. — 4. Igaz történetek. Elmondja Laczi bácsi. — 5. Vallás és erkölcs. — 6. Élet és jellemrajzok. — 7. Gyermekjátékok. — 8. A szófogatlan Palkó. — 9. Gyermekdalok. — 10. Tárlányok. — Előfizetési ára egész évre 1 frt 20 kr. Megjelenik Aradon.

Magyar Háziasszony. Családi lap. 16 oldalon jelenik meg. Olcsó és hasznos. Előfizetési ára egész évre 6 frt, fél évre 3 frt, negyed évre 1.50 kr. s a kiadó hivatal (Budapesten, nagy korona-utca 19. sz.) melyhez az előfizetések legezélszerűben póstautalványon intézendők, kívánatra bárkinek ingyen és bérmentve szolgál mutatványszámokkal.

M i u j s á g ?

Segíts magadon! *A Szabolcsi Szabadsajtó írja: A nyiregyházi tanítók, belátva a szomorú állapotoknak redjuk, mint családfenntartókra netalán beálló még szomorubb következményeit; tekintet nélkül azon öt vallásfelekezetre, melynek külön-külön szolgálatában állanak; de egy magasztos cél a népnevelésügy tökéletesítésén fáradoznak, egyetértőleg elhatározták: kebelükben egy általános önségitő-egyesületnek megalakítását. E célból márcz. hó 19-ére Orsovsky Gyula, mint a nyiregyházi tanítói járáskör elnöke alakulásra hívta egybe városunk néptanítóit, kik ezen eszme fontosságától áthatva teljes számban meg is jelentek s letárgyalva a már előzőleg egy bizottság által szerkesztett alapszabályokat 22 rendes tag aláírásával a nyiregyházi tanítói járáskör önségélyző-egyesülete megalakultnak mondatott ki. Hogy pedig ezen üdvös intézmény minél előbb megkezdhesse*

sikeres és rendszeres működését, tanítóinkra nehéz, de legfontosabb teendő volt: a segély-alap megteremtése. Minélfogva az alapszabályok értelmében egy igazgató választmánynak megrálasztása vált szükségessé, s tekintettel a tanítótestület egyeseknek ezen eszme megvalósításánál eddig is tanúsított ügybuzgó ténykedésére: elnökül Stoffan Lajost, titkáruul Simkó Endrét, ellenőrül Szabó Endrét és pénztárnokul Ruhmann Endrét egyhangulag választotta meg. Választmányi tagokul pedig Varga Antal, Gdorin János, Sesztay János, Görgey József és Guttmann József lettek megrálasztva. Valóban elismerésre méltó Nyíregyháza város néptanítóinak testületi működése, mely által mindenek előtt önképzésükkel igyekeznek városunk népnevelésügyét minél inkább tovább fejleszteni; de egyszersmind a tanítói közszellemből folyó példás egyetértés alapján töreksenek arra is, hogy önmaguk megadóztatásával a véletlen sorscsapás által sujtott, elaggott vagy munképtelenné vált tagtársaiknak a jövőben segélyt nyújtsanak s magukat is a bekövetkehető szerencsétlenség ellen, — amennyire annyira — biztosíthassák. E nemes törekvésében most már tanítóinkat első sorban Nyíregyháza városa, az iskola hatóságok, testületek; de egyszersmind városunk minden egyes polgára — kik különben is már annyiszor fényes tanujelét adták áldozatkészségüknek — kell, hogy támogassák. Hisz ha a tanítóknak — kikre legdrágább kincsünket, gyermekeink vallás erkölcsös nevelését bizzuk — tisztességes javadalmazást nem adhatunk, gondoskodnunk kell módokatokról, hogy nehéz pályájukon, a jelen nélkülözésével legalább némileg jövőjüket biztosíthassák. Adja Isten, hogy a közel jövőben tanítóink anyagi boldogulását célzó e nemes intézmény, minél több pártfogóra találva keresztül vitessék, s városunk tanügye a tanítók jólétén alapulva, felelőre gozzék.

Gróf Eszterházy Ferencz, mint a Pápai Lapokból olvassuk, meleg érdeklődéssel viseltetik a devecseri népiskola iránt. Márcz. 18-án egész délelőtt az iskolában volt és nagy tetszéssel hallgatta Tima Lajos főtanító előadását és a gyermekek feleleteiben gyönyörködött. Azután a többi osztályokat látogatta meg és a tanítóknak elismerését nyilvánította. Nevezett lap megjegyzi, hogy az iskolaszéki tagok Devecserben hasonló leereszkedéstől igen óvakodnak.

A közoktatási kormány és a tanítógyűlések. A szebenmegyei tanítótestület februárban a következő levelet intézte a szomszéd tanítóegyesületekhez: „A nm. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 1886. május hó 4-én 18,095 szám alatt kelt magas rendeletével értesítette a kir. tanfelügyelőségeket, hogy az 1886. évre az állami iskolai tanítóknak a tanítóegyesületi gyűlésekért az állam kedvezőtlen pénzügyi helyzete miatt sem napidíjat, sem fuvarköltséget nem adhat. — A szebenmegyei általános tanítótestület 1886. december 20-án tartott választmányi gyűlésében tárgyalván a magas kormány említett rendeletét, elhatározta, hogy kérvényt intéz felsőbb helyre a fuvar- és napidíjnak az 1887. és következő évekre leendő engedélyezése iránt; továbbá felszólítja a tanítótestület az ország tanügyi lapjaiban a társegyesületeket, hogy e tárgyban szintén folyamodjanak a miniszteriumhoz. — Midőn e körülményre a tanítóegyesületek figyelmét felhívni szerencsénk van, tisztelettel kérjük az ügy fölkarolására. Nem okadatoljuk részletesen kérelmünk tárgyát és célját; ki a tanító anyagi helyzetét ismeri, méltányosnak fogja törekvésünket találni. — Vannak olyan vidékei országunknak, hogy az utazási költségek — nem számítva az élelmezést — 4 frtot tesznek. Bármilyen lelkesedéssel viseltessék is a tanító az önképzés ezen módja iránt, nem felelhet meg kötelezettségeinek. Hányan és hányan vannak az állami tanítók között, kik összes szükségleteiket havi 30—40 forintból kénytelenek fedezni: családot fenntartani, ruházni, élelmezni és lakásról gondoskodni. Végül még megemlítjük az-

is, hogy a községek és felekezetek — a példát látra — szintén megtagadták es ezután is meg fogják tagadni bizonyára a fuvar- és napidíjat. Ennek eredménye pedig felette szomorú. A fuvar- és napidíj kiszolgáltatása mellett sem volt valami nagy élénkség az egyesületek életében. Mi lesz ezután? Teljes hanyatlás fog beállani természetesen a népnevelés kárára. — Nagy-Szeben, 1887. február hó. Láng Mihály, t. egyesületi elnök. Lubinszky Emilia, t. egyesületi jegyző.“ — A miniszterium ezuttal nem késett a válaszszal, mint akkor, midőn a csikmegyei tanítók kértek kenyeret. Márcz. 12-én Trefort a következő rendeletet bocsátotta tanfelügyelőihez: „Mult 1886. évi május hó 4-ikéről 18,095. sz. a. kelt körrendeletem kapcsán értesitem a kir. tanfelügyelőseget, hogy tekintettel az ország jelenlegi kedvezőtlen és a leguagyobb takarékoságot parancsoló pénzügyi helyzetére, az állami és államilag segélyezett községi iskolák tanítóinak és tanítónőinek a tanítógyűlési napi-díjak és utiköltségek további rendeletem vételéig ezentul sem adhatók meg. — Mirőti a kir. tanfelügyelőség a megyebeli tanítótestületeket tudomás és miheztartás végett haladéktalanul tudósítsa. Budapest, 1887. márczius hó 12.-én, Trefort.“ — Egy újabb szegénységi bizonyítvány a közoktatásügyi miniszterium bölcsességéről. Nem ismerik odafenn a tanítói gyűlések fontosságát. A kik arra vannak rendelve, hogy a népoktatásügyet minden uton-módon emeljék, épen azok akadályozzák fejlődésében, azok vetnek gátot a tanítói tanácskozmányok, gyűlések elé, a kiknek ezeket forszírozni volna kötelessége. Így irtja ki a törvény íránt való tiszteletet a közokt. ügyi miniszterium a nemzet kebléből, megmutatván, hogy a törvény csak a miseri plebsnek való, a hatalmasok számára nincs törvény, az önkény vezeti tetteiket, és az ignorancia jelöl nekik irányt. Csak rajta m. k. magasság! Ha így haladunk, megérhetjük, hogy megint csak obsitos katonák, kocsmárosok és borbélyok fogják vezetni a népnevelést.

A nagyszombati pedagógiai világosság. Lőn pedig, hogy az Urnak 1887-ik esztendejében támada nagy világosság Nagyszombatban és Nagyszombaton belül R. urnak főtisztelendő agyvelejében. Mely világosság ott meg nem férévén, papirosra öntődött és felfuratott a reklám szele által a magyar pedagogia borus egére, hogy tüzes felhőül, kalauzul szolgáljon a liberalizmus pocsolójában derékgig gázlózó kath. néptanítók számára. Azonban az időjárás vagy a nyomdafesték homályosította-e el a tüzes felhőt, elég az hozzá, hogy a tüzes felhő csak felhő marada és pedig vizenyős és a r. k. tanítók csak annyit vettek észre, hogy valami csepeg, de hogy mi, azt analizálni még Nagyszombatban sem tudnák. Ime néhány csepp a kalauz felhőből: „Az egyesületi életet nálunk igen hamis utakra szokták terelni; a tanítóság egy része nem bizik benne, a másik része pedig arra szeretné felhasználni hogy szívének keserűségét egy-egy erősebb kifakadásban kiöntse, vagy anyagi helyzetének javításáról vitatkozzék. Pedig hát ez mind meddő és haszontalan dolog!“ Elhiszszük, hogy a főtisztelendő urra nézve. Neki megvan a jó fizetése, jó asztala, könnyen veheti a tanítók bajját, de hát tessék odakalauzolni minket az igaz utra, ahol kifejezést adhatunk bajainknak és kívánságainknak, ha ennek a mi körünkben nincs helye (?) De lássuk tovább; „Az anyagi helyzet kérdését nem lehet a gyűléseken eldönteni, minthogy ezek egy magasabb fórum jcg és intézkedési körébe vágnak.“ Milyen naiv! Az ember azt hinné, hogy valami nagyot mond és okosat! Ugy látszik nem tudja, hogy a néptanítók akár 1000 évig várhatnának a „magasabb fórum“ intézkedésére. Az a magasabb fórum bizony nem tudja, hogy hol szorít a csizma (melyre a N. még nem talált 1000 aranyos tyukszemszert.) A K. szerint tehát nem szükséges, sőt nem is lehet a tanítói körökben anyagi helyzetünk kérdésével foglalkozni. Az ő

szemében a tanítók érdekeiért küzdő férfiak „higvelejü agitátorok“ (Ne neked Tanítóbarát! ne neked Ember János! kollegiális kézszorítás Schneider urnak! Rill J. ur is kiveheti a maga részét, de Somlyai I. ur is kinyomathatja velünk együtt a vizitkártyáira ez új czimet.) Oh sűrűvelejü kalankoló dicső férjü, vezesd hát bolondgombáiddal elszédített hiveidet, (ha ugyan vannak,) az ígélet földje felé, majd az idő meg fogja mutatni, hogy a te vezérleted mennyit ér és hogy azok a higvelejü agitátorok tesznek-e többet a néptanítók és ezek által a népmelvelésügy érdekében, vagy a Kalauz.

Sutba a fekete táblával Érdekes és egészségügyi szempontból felette fontos kérdéssel foglalkozott legujabban dr. Steffän német szemorvos. Azzal ugyanis: milyen táblára írjon a gyermek, hogy szemét lehetőleg kimélje? Alapos vizsgálat alá vette a régi fekete-táblát és kitünt, hogy annak használata a gyermek szemére nagyon káros. Általában elvetendő az a régi mód, hogy fehér betüt írjunk fekete lapra. Sokkal czélszerűbbnek mondja a megfordítottat, azaz a fekete betüket fehér lapra. Vizsgálván egyuttal az eddig már meglevő összes fehér táblaszerkezetet, azok közt a legalkalmasabbnak és legajánlatosabbnak mondja a Venzel mainzi czég zománcczel bevont vaspléhből készült tábláját. A német legmagasabb tanhatóság e vizsgálati eredmények alapján az összes népiskoláknak ajánlotta azokat a fehér táblákat és több német város iskoláiban már tényleg használják is. Majna m. Frankfurt iskoláiból a fekete táblákat egészen kitiltották.

Zenemellékletet a nyomdák munkával való túlterheltsége miatt, csak jövö számunkban adhatunk, a miért olvasóink szives elnézését kérjük.

'TÁRSALGÓ.

Feleletek.

A 2-ik kérdésre.

Az iskolaszékek számára 1875. szept. 2-án kiadott utasítás, az 50 ik §.-ban ezt mondja: „Az elemi iskolába 6—12 éves kor közt álló gyermekeket lehet felvenni. A 6 évesek mint kezdők iratnak be.“ — Tehát az olyan gyermekeket a kik 6-ik évet még nem töltötték be, nem „lehet“ felvenni.

Agárdy Sándor.

A 3-ik kérdésre.

Ott a hol tanítói állás a kántorival van egybekapcsolva, nem kötelessége, mert egy rókáról két bőrt nyuzni nem lehet, valamint két urnak szolgálni sem. De ilyen kívánságról még nem is hallottam.

—ch. —r.

Kérdések.

4. Azt hallottam egy kartársamtól, hogy a tanító terményfizetését a községi előljáróság tartozik beszedni, és hogy erre törvényünk is volna, de az erre vonatkozó § t nem tudta megmondani. Szives felvilágosítást kérek.

Kántor-paedagogus.

5. Ki tudna nekem valami jó paedagógiai encyclopaediát ajánlani. Lehet német is.

Kántor-paedagogus.

6. Tisztelt Kartárs Urak! Ki lenne szives felvilágosítást adni, vajjon az államilag segélyezett községi-iskolai tanítók részesülnek-e ötödévi pótlékban? s ha igen, mely miniszteri rendelet szól erről.

Vojték Imre.

Ujbányán, 1887. márcz. 5.

Nyílt kérelem

Nagys. Gyertyánffy István urhoz, mint a „Néptanítók Lapja“ szerkesztőjéhez.

A Népt. Lapjában gyakorta olvastuk Nagyságodnak olyféle izeneteit, hogy tüzkárosult, jégvert vagy más baleset által sujtott néptanítók fölsegelésére irt felhívást nem tehet a lapban közzé, hogy „az ily gyűjtést a vidéki lapokban, vagy az illető megye tanítósa körében lehet sikerrel megindítani.“

Tekintve azt, hogy a Népt. Lapját minden tanító olvashatja és legtöbb segítséget kartársaitól várhat a szerencsétlen; továbbá, hogy a N. L. a rövidre összevont felhívás által alig veszítene több tért, mint a mennyit az erre vonatkozó szerkesztői izenet, vagy némely érdektelen világujdonság elfoglal; tekintve még, hogy a N. L. más ilynemű ügyeknek eddig gyakran adott helyet, sőt a mi nem oly lényeges: nyilvános nyugtatványokat is közölt becses hasábjain (mint legutóbb a Zubeck L. adományait nyugtázta) — alulírottak tisztelettel kérjük Nagyságodat, mint a N. Lapja szerkesztőjét, hogy a néptanítók iránt nem egyszer tanusított jóindulatát terjeszsze ki ezen csekélységre is, hiszen veszteni nem vesz vele sem Nagyságod, sem a lap, sem a népnevelésügy, de nyerni igen is, nem egy szerencsétlen kartársunk, és Nagyságod sok könyvet fog felszárítani a baleset által sujtott tanítók s ezek könyörületre méltó családja szemében. Áldani fogják érte Nagyságodat, nemcsak ezek, hanem az összes hazai néptanítósa, a melynek részére a lap indított és fenntartatik.

Őszinte tisztelettel

a „Tanítóbarát“ olvasó közönsége nevében

Ziegler Géza.

Szerkeszti és kiadja : *Ziegler Géza.*

P O S T A.

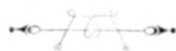
Tódor István. Lapunkban csak a néptanítók ügyeihez szóló cikkeknek adhatunk helyet. Ilyenmü cikkeit el is fogadjuk és szívesen közöljük. **Boross József.** Jobb állásra ment? Sok szerencsét kívánunk hozzá! **Radics Mihály.** Ha tiszteletpéldányokat adnánk, kik tartanák fenn a lapot? Csak nem gondolja ön, hogy mi subvenciót kapunk? **Hankó János.** Az említett helyen azon földbirtok adójáról van szó, a melyet Ön, mint tanító használhat. Ha a község az a birtok, akkor a község köteles róla adót fizetni, ha a hitközségé (gyülekezeté), akkor ez köteles az adót megfizetni. Jövőre egyszerűen tagadja meg a földadó fizetését, s ha a „régí úzusra“ hivatkoznak, vagy végrehajtást indítanak ön ellen, mutassa fel a végrehajtónak a 2-ik füzetben közölt §-okat, és az eljárást ön ellen meg fogja szüntetni. Másik kérdésére az a felelet, hogy a nyáron ugy is lesz egyetemes, vagy országos tanítógyűlés, a melyen a néptanítók anyagi helyzete mindenesetre előjön, mert ezt a kérdést továbbra halasztani nem lehet. **Pesszer János** Bokod. Ön az első, a ki táborunkból külép. Ugylátszik, kevés fogalma van a tisztességről, hogy az első 2 számot megtartja, a harmadikat bepiszkolva küldi vissza. **Berényi Miklós.** Nehogy még egyszer elveszzen a lap, magam adtam a postára. **Szedenik Fülöp.** A magyarosítást az iskolában kell megkezdeni. Derék munka! Sok sikert kívánunk hozzá! **Somogyi János.** Előfizetése nem februárban járt le, hanem márcziusban, miért is bocsánatot kérnie a késedelem miatt szükségtelen. Ön, mióta lapunk megindult, egyike legpontosabb előfizetőinknek, a miből ügybuzgósága, lelkesedése eléggé kitűnik. **Kapuy Janka.** Utóbbi küldeményével együtt nagysád előfizetése a jövő évi január hónapig terjed. Fogadja üdvözetünket!

Tuza János. A találkozásnak örülök. Bővebb értesítést annak a vidéknek tanítóságáról szívesen vennék. A lap eddigi pártolásával megmutattad, hogy a haladni szerető néptanítókkal tartasz, terjesztésével pedig bebizonyítod, hogy nemcsak egyszerűen ismerni óhajtod a néptanítók mozgalmait, hanem lelkesülsz is ügyeinkért. **Szigeti N.** Valóban szép, ha egy apa csupán azon szándékból fényképezteti le magát, hogy halála után gyermekeinek és unokáinak emléket hagyjon, mert habár minden gyermek megőrzi atyja emlékét a szívében, nem válik annak arczépe fölöslegessé, sőt kincse marad, hátra hagyott gyermekeinek. **Balogh János,** Czeglédy György t. kartársunknak jár a Tanítóbarát. Azon óhajtása „Bár az összes hazai tanítóság megértene a felhívó szöveget“ — idővel megvalósulhat, azonban míg anyagi viszonyaink általánosan rendezve nem lesznek, csak a tehetősebb rész, támogathatja a Tanítóbarátot. Levelének többi sorait igen köszönjük, — már a mult évben meg voltunk arról győződve, hogy ön a tanítóság ügyének és lapunknak buzgó barátja. **Pandur Pál.** Már hogy vennénk „tolakodásnak“ azon szíves ajánlását, hogy lapunkat az előforduló tanügyi eseményekről

(Folyt. a boríték 4. old.)

értesíteni fogja, sőt inkább nagyon köszönjük. A második ügyre vonatkozólag azt feleltük, hogy az illető papost a papostól elhatalmálja, aztán ha Gyürki Ötön ur még erre sem fog választ adni, perelje őt be, vagy hozza nyilvánítságra az ügyet. **M. I.** Arról az egyesületi gyűlésről jó lett volna bővebben írni, mert manapság a papok nagyobb része méltányolja már a néptanítók hivatalát, de egy része nem veszi észre, hogy a XIX-ik században vagyunk, midőn már a pedagógia és didaktika nem mesterség, hanem önálló tudomány. Az ilyen papokat igen hasznos észrehozni.

Busay József. Nincs semmi baj. **Rohács Gábor.** „Szives támogatók“ című cikkében a lelkészekre tesz vonatkozást. Sziveskedjék megírni hogy az erre vonatkozó idézet a felhozott lapnak melyik oldalán található. Többi ügyes tollal írt cikkei közül majd választunk. **Csada Lajos** Az említett pontok a könyvnek azon részén vannak, a hol az „egyházújítás“-ról van szó. Azonnal rá fog akadni. Azon aggodalma, hogy levelére nem replektálunk, teljesen fölösleges, mert mi olvasóinkkal mintegy baráti viszonyban állunk. A lap buzgó terjesztéséért forró köszönet. Sok ilyen barátot ügyünknek és kétszeres erőt fejthetünk ki! **Schimmer József.** A husvéti szünet alatt irandó értesítést érdeklél várjuk és előre is köszönjük. **Répássy betegeskedését** részről olvastuk. **Dreiacker Ferencz.** Olvasóink bizonyára szívesen veszik cikkét.

A

Tanítóbarát előfizetési ára :

egész évre . . . . 2 frt.

fél évre . . . . 1 frt.

Megjelenik minden hónap 15. és 20-ika között legkevesebb egy iven. Minden második hónapban arckép vagy zenemelléklet van lapunkhoz csatolva.

A Tanítóbarát 1886. évi folyama
2 frtért kapható.